

Sista utvägen

- En kvalitativ studie om hur socialsekreterare kommer fram till förslag enligt LVU

Författarnamn:

Rebecka Werngren

Sofia Ekblom

Socialhögskolan vid Lunds universitet

SOPA 63

Vt-2010

Handledare: Claes Levin

Abstract

Authors: Rebecka Werngren and Sofia Ekblom

Title: The last way out. A qualitative study of how social workers reach a motion about compulsory institutional care for youth. [translated title]

Supervisor: Claes Levin

The purpose of this study has been to examine social workers opinion about compulsory institutional care for youths. The aim has been to recognize how professionals reach decisions about custodial care. Research shows that institutional placement not always gives the best result in practice; therefore social workers justification in decision making has been of interest in this essay as well as the identification of determining factors in the consideration of custodial care. We have also been interested in youths and parents possibility of participation in the decision making process concerning compulsory institutional care and if social workers have identified dilemmas in their work.

Social workers have been interviewed and together with research the gathered information have been analyzed by the use of the theory of street-level bureaucracy. As a result of this study we have identified social workers to use custodial care as a last solution when no intervention can be accomplished of the client's free will. We found that law and the social workers gained experience are two major influences in the decision making. As well, the interviewed social workers' emphasized that they often discuss difficulties and concerns around their cases with one another at the workplace. The opinion of youths and parents was considered as of great importance in the decision making process. Altogether, how social workers reach decisions about compulsory institutional care for youths seems to be very individual. Our general conclusion is that compulsory institutional care requires careful consideration and should not to be used as system of problem solving.

Key words: social workers, compulsory institutional care, institutional placement, youth

Nyckelord: socialsekreterare, tvångsvård, institutionsplacering, ungdomar

Innehållsförteckning

<i>Förord</i>	5
Inledning	6
Problemformulering.....	6
Syfte.....	7
Frågeställningar.....	7
Socialtjänsten, handlägningsprocessen och Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).....	8
<i>Socialtjänstens ansvar</i>	8
<i>Handläggning av ärenden</i>	8
<i>Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga</i>	8
Tidigare forskning	9
Insatser för unga som riskerar att fara illa.....	9
Utredningsarbetet.....	9
Tvångsvård.....	10
Att arbeta som socialsekreterare.....	11
Teori och begrepp	14
Handlingsutrymme.....	14
<i>Makt</i>	15
Metod	17
Metodval.....	17
Avgränsning.....	18
Urval av intervjupersoner.....	18
Intervjuns genomförande.....	19
Bearbetning och analys av empiri.....	20
Resultatets tillförlitlighet, trovärdighet och relevans.....	21
Arbetsfördelning.....	22
Etiska överväganden.....	22
Resultat och analys	223
Hur kommer socialsekreterare fram till förslag om LVU?.....	23
Att få igenom LVU: et i förvaltningsrätten.....	24
Hur stor roll spelar lagstiftningen i bedömningen?.....	26

Vad har erfarenhet för betydelse i bedömningen?.....	28
Vad har kollegor och arbetsledning för betydelse inför förslag om LVU?.....	30
LVU som sista utväg.....	33
Att kunna fortsätta arbeta med familjen efter LVU.....	35
<i>LVU som hävstång till andra insatser</i>	39
Sammanfattning av resultat och analys.....	40
Slutdiskussion	41
Referenslista	45
<i>Bilaga 1</i>	47
<i>Bilaga 2</i>	48

Förord

Tack!

Vi vill inledningsvis tacka alla socionomer som ställt upp och medverkat i våra intervjuer. Utan ert deltagande hade vi inte kunnat genomföra denna studie. Vi vill även tacka vår handledare Claes Levin som med stort intresse och engagemang och med konstruktiv kritik hjälpt oss igenom denna uppsatsperiod. Slutligen vill vi tacka varandra. Vi har med ett nära och gott samarbete följts åt under uppsatsens alla delar och stöttat varandra. Tillsammans har vi färdigställt denna uppsats.

Helsingborg maj 2010

Inledning

Problemformulering

Tvångsvård av barn och unga är ett omdiskuterat område som ofta är föremål för samhällsdebatt. I samband med förfärliga barnavårdsfall där barn utsatts för misshandel riktas ofta allvarlig kritik mot socialtjänsten och dess bristande förmåga att göra riskbedömningar. I Sverige finns exempel på flera fall av barnmisshandel där socialarbetare anklagats i medier för att inte gjort tillräckligt för att skydda barnen. Socialtjänsten kritiseras i andra fall för att utföra alltför snabba och godtyckliga tvångsomhändertaganden. Ett exempel på när socialtjänsten fått kritik för att inte ha gjort tillräckligt är Mikael-fallet, som är ett av de mest omskrivna barnavårdsfallen i Sverige, dels på grund av det grova våld den fyraåriga pojken utsattes för och dels på grund av anklagelserna mot socialtjänsten att de inte fullföljde sina skyldigheter i fallet (Andersson & Lundström 2004).

I Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser av vård av unga (LVU) står det angivet att vård skall beslutas om den unge utsätts för påtaglig risk för skada. Med uttrycket ”påtaglig risk för skada” anges den risknivå som bör förekomma för att ett tvångsomhändertagande skall få ske. Det får alltså inte handla om ett subjektivt antagande om att den unge riskerar att komma till skada. Inte heller får irrelevanta omständigheter, som exempelvis allmänna samhällsvärderingar, läggas till grund för ett tvångsomhändertagande. Det måste finnas tydliga omständigheter som talar för att risk föreligger (Nordström & Thunved 2010).

Grunden för ett omhändertagande enligt LVU kan se ut på olika sätt. Det kan antingen bero på att den unge själv lever en destruktiv livsstil, med t.ex. missbruk eller kriminalitet (3 § LVU, de s.k. beteendefallen) eller att den unges föräldrar inte kan ge det stöd som krävs för att den unge skall få en bra uppväxt (2 § LVU, miljöfallen). Missförhållandena ska vara så pass allvarliga att det finns stor risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas och vården skall inte kunna ges på frivillig väg (Nordström & Thunved 2010).

Det är socialsekreterare på socialtjänsten som handlägger LVU ärenden och som lämnar förslag om LVU. Det är sedan förvaltningsrätten som beslutar om omhändertagande enligt LVU skall ske eller inte. I akuta lägen kan socialnämndens ordförande besluta om ett omedelbart omhändertagande, detta måste dock bekräftas av förvaltningsrätten (ibid.).

Vi anser att frågan om ett barn eller ungdom ska omhändertas är en känslig fråga som kräver noggranna övervägningar och kunskap inom området tvångsvård. LVU- lagstiftningen säger att det inte får vara fråga om något subjektivt antagande om att den unge löper risk att skadas. Dock anser vi att det inom alla lagar och regler rymmer ett visst tolkningsutrymme av det som finns mellan paragraferna. Vi finner det intressant att undersöka socialsekreterares handlingsutrymme i relation till lagstiftningen men även i relation till den press som socialsekreterare ställs inför vid överväganden om tvångsvård. Anledningen till att vi valt att lägga fokus på hur socialsekreterarna kommer fram till förslag enligt LVU är att det säkerligen är en väldigt komplex situation för dem. Vi har valt att lägga fokus på deras syn gällande tvångsvård av ungdomar i åldern 13-21 år, då vår uppsats annars hade blivit alltför omfattande. Vi finner det intressant att undersöka hur socialsekreterarna resonerar kring LVU och vilka faktorer som är av betydelse då de kommer fram till ett sådant förslag.

Syfte

Syftet med denna uppsats är att utifrån socialsekreterares uppfattning redogöra för och förklara hur socialsekreterare kommer fram till förslag enligt LVU, samt förstå vad som är avgörande när tvångsvård anses vara aktuellt för en ungdom.

Frågeställningar

- Vad bygger socialsekreterare sin bedömning på när LVU kan vara aktuellt?
- Vilken betydelse har information och värderingar från den unge själv, föräldrarna och kollegor?
- Vilka dilemman ställs socialsekreterare inför vid beslut enligt LVU?

Socialtjänsten, handlägningsprocessen och Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Socialtjänstens ansvar

Varje kommun har det yttersta ansvaret för att de som befinner sig i kommunen får det stöd och den hjälp som de är i behov av. Socialtjänsten ska tillsammans med föräldrar bidra till att ungdomar i dagens samhälle får en trygg uppväxt och att de har gynnsamma levnadsvillkor. Socialtjänsten har som uppdrag att hjälpa till att förhindra sociala svårigheter, samt hålla nere eller rätta till enskildas och grupperns behov av stöd och hjälp. Det betonas även att socialtjänstens insatsarbete ska grunda sig på respekt för individers självständighet och integritet (Nyström & Thuneved 2010).

Handläggning av ärenden

Enligt socialtjänstlagen (2001:453) 11 kap. 1§ ska socialsekreterare utan dröjsmål inleda en utredning, då de via en anmälan eller på något annat sätt får kännedom om en ungdom som på något sätt far illa. Socialsekreterare ska göra en bedömning kring den inkomma informationen och om det kan motiveras till någon insats av socialtjänsten. När socialtjänsten gör en utredning kring en ungdom kan det framkomma att familjen har ett behov av en insats från socialtjänsten, exempel på en insats kan vara institutionsplacering (Nyström & Thuneved 2010).

Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Socialtjänsten försöker alltid arbeta med frivillighet så långt det går. När samförstånd inte kan nås från föräldrar är socialtjänsten tvungen att gå in vid sidan av dem så att en oförmånlig utveckling hos den unge kan hindras. LVU ska inte användas mot en ungdom förrän det visat sig att det inte går att bereda vård på frivillig väg. När socialtjänsten använder sig av LVU lagstiftningen så är den inte fullständigt knuten till om det finns samtycke eller inte från föräldrarnas sida. Nämnden kan ha baserat sin bedömning på att det finns anledning att anta att samtycket från föräldrarnas sida inte är tillförlitligt, eller att den unge själv inte kommer att medverka och vård kan därmed ges utan ett samtycke. LVU kan förekomma vid två huvudfall, det ena är vid miljöfall, då det finns något i hemmiljön som orsakar en påtaglig risk för den unge. Det andra huvudfallet är när den unge själv utsätter sig för risk, detta är de så kallade beteendefallen (Nyström & Thuneved 2010).

Tidigare forskning

I detta avsnitt presenterar vi valda delar av forskning kring det område vi valt att studera . Vi kommer att belysa socialsekreterares arbete med klienter på socialtjänsten och där bland annat redogöra för utredningsarbetet. Vidare kommer vi ta upp forskning gällande socialsekreterares syn på tvångsvård.

Insatser för unga som riskerar att fara illa

Andreasson (2003) har gjort en kunskapsöversikt om institutionsbehandling av ungdomar. Kunskapsöversikten är gjord i samverkan mellan Statens institutionsstyrelse (SiS), Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS) och Barne- og familiedepartementet i Norge. I sin text skriver Andreasson att ungdomar med allvarliga beteendestörningar och kriminellt eller antisocialt beteende är kända för att vara svårföränderliga. Samtidigt medför sådant beteende problem för både samhället och för ungdomarna själva och deras familjer. För den här gruppen har institutionsplacering varit den vanligaste åtgärden. Trots omfattande institutionsplacering av ungdomar med beteendestörningar finns det relativt lite systematiserad kunskap om resultaten av institutionsbehandling. Generellt visar undersökningarna dock på dåliga resultat, både i Norden och internationellt (ibid.).

Socialstyrelsen skriver i sin lägesrapport (2010) bland annat om insatser för barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. I rapporten står det att förväntningarna på barn- och ungdomsvården har ökat som en följd av att barns och ungas förhållanden och utsatthet mer och mer kommit att uppmärksammas. Detta kan bero på att fler barn och unga far illa, men det kan också vara en följd av attityd- och samhällsförändringar. Stärkt barnperspektiv och professionalisering har påverkat socialtjänsten under de senaste årtiondena. Även om barn- och ungdomsvården har utvecklats till det positiva framförs dock ofta kritik. Kvaliteten varierar, i vissa fall beroende på kommunstorlek och tillgång till resurser. Det påtalas även att kompetensen, erfarenheten och kunskapsbasen för arbetet ofta är otillräcklig samt att handläggningen och uppföljningen, exempelvis av placerade barn, ofta är bristfällig (ibid.).

Utredningsarbetet

Billquist (1999) har skrivit en avhandling utifrån en studie hon genomfört på två socialkontor. I avhandlingen beskriver hon hur arbetet med klienterna går till på socialtjänsten, bl.a.

utredningsarbetet. I utredningsprocessen har socialarbetaren och klienten olika positioner. Socialarbetaren styr samtalet genom sin position. Det är de som ställer frågorna och avgör vad som ska talas om, även om stort utrymme kan lämnas till klienten. Utredningsprocessen styrs inledningsvis av förvaltningens krav på vad en utredning skall innehålla, allt eftersom kommer dock socialarbetarens personliga och yrkesmässiga förhållningssätt att bli styrande för arbetet. I utredningsärenden förhandlar socialarbetare om hur arbetet skall gå till för att klienten skall få hjälp på bästa sätt. Socialarbetaren och klienten bär båda med sig sin föreställning om hur detta ska gå till. Socialarbetarens rationalitet har skapats utifrån lagar och regler, utifrån arbetsplatsens kultur, samt utifrån hennes egen uppfattning om hur en utredning skall gå till. Maktutövningen i utredningen är både öppen och dold. Den är öppen på så sätt att utredningen måste följa lagar och vissa krav från förvaltningen, medan den är mera dold i det förhållningssätt socialarbetaren själv väljer att inta (Billquist 1999).

Friis (2003) har gjort en studie som berör sociala utredningar om barn. I studien omnämns bland annat frågan om tvångsingripanden när en ungdom befaras fara illa. Den mest problematiska frågan är hur rätten till lämplig vård och rätten att slippa vård ska balansera mot varandra.

Socialstyrelsen skriver i sina allmänna råd (SOSFS 1997:15) att LVU är en skyddslag för barn och unga. Lagen reglerar villkoren för att vårda eller skydda den unge med tvång. Användningen av LVU är knutet till att den unge har ett behov av vård eller skydd som inte kan tillgodoses på frivillig väg.

Tvångsvård

Friis (2003) menar att argument för möjligheten till tvångsingripanden tar sin principiella utgångspunkt i att ett väl utbyggt servicesystem på sikt kommer att minska – men inte helt eliminera – behovet av tvångsåtgärder. Det finns situationer då tvångsingripanden kan vara nödvändiga, såsom vid t.ex. barnmisshandel.

Ponnert (2007) har gjort en avhandlingsstudie där hon skildrar tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv. Studien visar att riskbedömningar och beslutsfattande inom barnavården är något komplext och här tillhör förmodligen frågan om tvångsvård en av de svåraste uppgifter en socialsekreterare kan ställas inför. Tvångsvård betraktas som en allvarlig åtgärd i människors liv och socialsekreterarna i studien talade med stor respekt för såväl tvångsvård som åtgärd, som beträffande det ansvar denna form av myndighetsutövning

medför. Många socialsekreterare betonade även att de har en skyldighet att agera och ansöka om tvångsvård då kraven för tvångsvård är uppfyllda.

Det ansvar socialsekreterare har innebär inte enbart en skyldighet att agera för en ungs människas skyddsbehov, det innebär också en skyldighet att överväga tvångsvårdens effekter i ett längre perspektiv. Ansvaret beskrevs i flera avseenden som kluvet. Å ena sidan betonar socialsekreterarna att de har ansvar att föreslå tvångsvård i vissa situationer, men samtidigt uttrycker många ett särskilt ansvar att också vara skeptiska mot tvångsvård som lösning och reflektera över effekterna för den enskilda. Tvångsvård sågs som något nödvändigt som skulle användas med stor försiktighet. Ansvaret för myndighetsutövning i form av tvångsvård betraktades som oerhört komplext, då åtgärden i sig kan upplevas som ett trauma av klienterna, trots att avsikten är att ge den unge en förbättrad livssituation. Många socialsekreterare uttryckte en misstro gällande tvångsvårdens effekter och konsekvenser. De uttryckte även en osäkerhet kring om den vård de har att ge faktiskt är bättre eller sämre i jämförelse med hur barnen har det hemma (Ponnert 2007).

För att en tvångsåtgärd skall inledas måste ett flertal kriterier vara uppfyllda. I Ponnerts (2007) studie framgick det att för socialsekreterarna var den inre övertygelsen en nödvändighet när det kom till att föreslå tvångsvård. Med inre övertygelse menas att socialsekreteraren har nått en känsla av säkerhet i sin bedömning och vet vad hon önskar. Ponnert (2007) menar att den moraliska övertygelsen är en nödvändighet för att tvångsvårdsprocessen skall sätta igång, men att denna övertygelse är en blandning av en övergripande samhällsmoral, egna etiska överväganden och professionella bedömningar.

Att arbeta som socialsekreterare

Hollander (2006) menar att socialsekreterare inom det sociala arbetet måste göra bedömningar mellan samhällets normer om vad som menas vara ett godtagbart liv och individers rätt till att själva bestämma. Hon beskriver det som att normerna i samhället inte alltid är så enkla att tolka då det handlar om rätten och skyldigheten att ingripa i personers liv. Hur man tolkar det hela beror ofta på vem som gör tolkningen och vem ingripandet vänder sig mot.

Östberg (2010) har gjort en avhandling där hon undersöker vilka faktorer som påverkar socialsekreterares bedömningar och beslut och hur de använder sitt handlingsutrymme. I studien framträder det att socialsekreterare agerar utifrån akuta och dramatiska situationer. Den begränsade synen på vad som kan skada unga kan enligt Östberg ses som ett uttryck för

hur socialarbetare löser ett motsättningsfullt uppdrag, att dels ingripa till ungas skydd, dels att vara en stödjande verksamhet för föräldrar. Det visar sig i studien att få barn utreds och få familjer ges rätt till biståndsbedömda insatser. Det låga antalet biståndsbedömda insatser och insatsernas alltför små variationer kan tolkas som att socialarbetarna inte har möjlighet att erbjuda individanpassade insatser. Östberg (2010) tar i sin studie även upp tvångsvård och menar att det ibland kan vara svårt att veta om föräldrar och unga accepterar den insats som socialsekreterare ger förslag om för att de upplevs som meningsfulla, eller om de gör det av rädsla för socialtjänstens tvångsingripande. Några av fallbeskrivningarna i studien pekar på att socialsekreterare använder möjligheten till tvång för att få igenom frivilliga insatser.

Billquist (1999) tar upp att när socialsekreterare arbetar i en miljö där det finns en byråkrati och en kontrollerande organisation så påverkas de av detta, socialsekreteraren ska utföra sitt arbete utefter lagar, regler och rutiner och samtidigt arbeta med klienter. En socialsekreterare utövar därmed kontroll över sina klienter samtidigt som de ska ge dem den hjälp som de är i behov av. Det finns inom organisationen även ett flertal disciplinerade krafter, såsom de krafter som ryms inom den handlägningsprocess som finns, i arbetets miljö och även inom sådant som arbetets organisering och verksamhetens uppdelning. De här krafterna leder till att socialsekreterarnas arbete med klienterna inte kan bedrivas på ett fritt sätt. Billquist (1999) menar därmed att både klienter och socialsekreterare är så kallade "fångar i huset". Hon försätter att ta upp kring arbetet med klienterna och liknar det med en tvådelning, där det hos socialsekreterarna träder fram en tveksamhet. Det finns å ena sidan en önskan från socialsekreterarnas sida att hjälpa till och förmedla hjälp, samtidigt som det å andra sidan finns de här byråkratiska reglerna, normerna och den kontrollen som de finner i sitt arbete. Hon frågar sig hur pass medvetna socialsekreterare är om detta. De vill i sitt arbete med klienter väl, men de begränsas också av de disciplineringar som finns (ibid.).

Ponnert (2007) fann i sin studie att socialsekreterare använde sig av varandra för att reflektera tillsammans, många menade att de inte hade klarat sig utan denna ständiga diskussion med kollegor.

Enligt Billquist (1999) förekommer det även makt inom det sociala arbetet. När socialsekreteraren exempelvis ska ha samtal med en klient kan man säga att han/hon har med sig makt in i rummet. Det är socialsekreteraren som sitter på kunskaper om t.ex. resurser som går att tillgodose för klienten, språket som de använder då de skriver utredningar och sättet socialsekreteraren tolkar det som klienten sagt. Även när socialsekreteraren talar till sin klient

förekommer det makt från dennes sida. Detta gäller också i själva utredningsprocessen, även då de försöker få klienterna delaktiga, är det ändå så att det är socialsekreteraren som i slutändan gör en bedömning kring vad som behövs för klienten (ibid.).

Claezon (2004) har i sin avhandling mött ett flertal socialsekreterare, där hon fått kunskap om att de har en vilja att medverka till en positiv förändring av ungdomarnas nedbrytande tillvaro. Hon fann också att socialsekreterarna visat en skyndsamhet i att framhäva ungdomarnas positiva sidor. Det visade sig att de alltid ville arbeta med hopp om att kunna ge dem bra alternativ att välja mellan och att försöka hålla kvar tron på en bra förutsägelse för de ungas utveckling.

I studien kunde Claezon (2004) även urskilja sådant som arbetsallians med den unges föräldrar. Socialsekreterarnas samspel med de som är anhöriga till ungdomarna och dess önskan om att få vara delaktiga i processen, är det som blir bärande för resultatet av insatserna. Det förekommer även tillfällen där samarbetet med föräldrarna inte fungerar. Vid dessa tillfällen kan socialsekreterare mer eller mindre bli tvingande till att få med föräldrarna i det hela.

Socialsekreterares inbjudan till föräldrarna att ingå i en arbetsallians är en givande del i det sociala arbetet. Det medför att socialsekreterarna delar med sig av makten de har, där de på köpet får en förälder som är engagerad. Makten de har, alltså att de kan definiera vad som är problemet eller vad som behövs förändras i situationer med den unge och dennes familj, måste också ses i relation till deras föränderliga maktlöshet, exempelvis när det är fråga om att tillhandahålla eftertraktade behandlingsalternativ. Makten försvagas också genom ungdomarnas motmakt som kan ta sig såväl verksamma som overksamma uttryck. Maktlösheten avslöjar sig då det inte går att få någon relation att existera varken från ungdomens sida eller från de anhöriga (Claezon 2004).

Kåhl (1995) skriver i sin text om motivationsarbete. Hon menar att motivationssamtal är något som det har talats mycket om inom det sociala arbetet, där själva motivationsarbetet blivit något som socialsekreterare använder som arbetsstrategi. Socialsekreterare kan exempelvis använda sig av detta då de stöter på familjer som är tydligt ointresserade, eller när någon bestämt sagt nej till de behov som socialsekreteraren anser vara de bästa för personen ifråga. Motivation används då som övertalning och kontroll.

Teori och begrepp

Vi kommer i detta avsnitt presentera den teori och det begrepp som vi valt att använda oss av i vår analys för att förstå det område vi valt att studera.

Handlingsutrymme

Johansson (2007) skriver om Michael Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater och gräsrotsbyråkrati, det sistnämnda är en översättning från det amerikanska ordet ”street – level bureaucracy”. Begreppet gräsrotsbyråkrati definieras som offentligt anställda människor som dagligen i sitt arbete möter medborgare, de utmärks också för att ha ett stort handlingsutrymme i sitt arbete. Det handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrater har består av att de exempelvis ska ha möjlighet att ta beslut som har en påverkan på klienter. Vidare tar Johansson (2007) upp att det här handlingsutrymmet består av tillfällena för gräsrotsbyråkrater att göra egna bedömningar och ha en påverkan på utförandet av arbetet. Gräsrotsbyråkraternas arbete kännetecknas allmänt av att i kontakten med klienter göra personliga tillämpningar av allmänna riktlinjer. Detta kräver en skicklighet i förmågan att handla oförberett och med vettigt omdöme. Det gör att gräsrotsbyråkrater i sitt arbete måste ha en särskild frihet till att själv klara saker på eget bevåg, därför har de från hierarkin uppifrån överlåtits en viss handlingsfrihet (ibid.).

Då man arbetar inom socialtjänsten finns det många krav, regler och stadgar som måste följas, socialarbetaren befinner sig i en position mellan organisation och klient. Leppänen (2006) menar att organisationen å ena sidan ställer upp ramar för arbetet genom att anställa personal, skapa målsättningar, ge resurser för att uppnå målsättningarna och så vidare. Å andra sidan möter socialarbetaren en skiftande verklighet som består av klienter med olika problem och med olika förväntningar och önskemål. På det sättet befinner sig socialtjänstens personal i kläm mellan å ena sidan klienten och dennes förväntningar, å andra sidan myndighetens krav och regler. Denna mellanposition medför att socialarbetaren vanligtvis får ett ganska stort självbestämmande när det gäller att avgöra hur arbetet ska genomföras. Detta självbestämmande är något nödvändigt och kan upplevas som något positivt, men kan även resultera i svårigheter, till exempel osäkerhet och höga krav på egna prestationer (ibid.).

Svensson, Johansson och Laanemets (2008) beskriver handlingsutrymme som en möjlighet för socialarbetare att själva välja hur de ska handla eller gå tillväga. Med det innebär också att ha

en professionell kunskap där man kan avgöra vilka handlingar som är rimliga och meningsfulla. Handlingsutrymme i sig är inte bra eller dåligt, det är en nödvändig del inom socialt arbete som det inte går att bortse ifrån. Det är inte reglerna eller avsaknaden av regler som är handlingsutrymmet, utan det är möjligheten att agera mellan de regler som finns. Regler lämnar alltid ett visst utrymme för tolkning, socialarbetaren har därmed makt att själv bedöma hur reglerna ska tolkas (ibid.).

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar vidare att socialarbetarens handlingsutrymme delvis formas av den organisation de tillhör, det är organisationens uppdrag som avgör hur stort handlingsutrymme socialarbetaren har. Handlingsutrymmet påverkas även av flera andra faktorer, såsom rutiner, professionella tolkningar och traditioner. Även individuella faktorer hos socialarbetare och klient, och samspelet dem emellan spelar roll. Handlingsutrymmet kan användas på flera olika sätt, personer med olika erfarenhet använder sin handlingsfrihet på olika sätt, även om traditioner leder till att personer i en viss organisation använder sitt handlingsutrymme förhållandevis lika (ibid.).

Svensson et al. (2008) skriver att när socialarbetare träffar sina klienter så har de fått sin roll i mötet utifrån det uppdrag organisationen tilldelat dem. Därefter utformar socialarbetaren rollen i mötet med klienten. De påstår att den här positionen medför en svårighet för socialarbetare där hon/han å ena sidan möter klienter som människa till människa och å andra sidan har ett handlingsutrymme som är avgränsat via de ramar som organisationen satt i de uppgifter socialarbetaren har.

Makt

Ett annat centralt begrepp som vi anser ryms inom handlingsutrymme är makt. Då tvångsvård enligt LVU handlar om att föreslå insats mot någons vilja ansåg vi att maktbegreppet var något som inte gick att bortse ifrån. Inom socialt arbete betonas hur viktigt det är med klienternas självbestämmande och att ta hänsyn till klientens vilja. Dock är LVU ett undantag ifrån det här då man går ifrån klienternas rätt till självbestämmande och tvångsomhändertar dem. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att denna situation präglas av att klienten inte frivilligt vill ha någon hjälp eller stöd. Det är en tydlig maktutövning i förhållande till klienten, dock innefattar insatsen även omsorgsaspekter.

Swärd och Starrin (2006) menar att det sociala arbetet slits mellan två poler. Den ena polen utgörs av ett paternalistiskt förhållningssätt där klienterna riskerar att utsättas för en strikt byråkrati som kan uppfattas som godtycklig och förnedrande. Paternalism innebär att

individens valmöjligheter begränsas med motivet att det är för individens eget bästa. Den andra polen utgörs av en underlåtenhet, en motvilja att hjälpa och en låg prioritering av insatser för klienter som borde ha hjälp. Underlåtenhetsmakt kan även handla om att inte ställa rimliga krav på klienten, att inte tro på klienterna och deras förmåga, eller att inte hjälpa dem att hitta sina egna resurser och ta makten över sitt liv (ibid.).

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att makt alltid finns i interaktionen mellan människor. Makten finns i relationer som ett självklart inslag och det finns inga relationer där det inte finns makt. Makten kan dock uppfattas olika. När de samspelande parterna är överens blir makten i relationen osynlig eller åtminstone mindre tydlig. Eftersom de båda är av liknande uppfattning kan det verka som att situationen vore utan makt. När parterna däremot har olika åsikter och viljor blir både makten och motståndet mer synligt, detta kan man koppla till socialarbetaren och hennes tolkningsföreträdare i relation till klienten. Socialarbetaren har makt att ge klienten möjligheter, men det kan också innebära att man har makt att fatta beslut som inte är bra för klienten. Det är socialarbetaren som exempelvis fattar beslut om vilken typ av insats som klienten anses vara i behov av. Denna insats kan ibland vara motsatsen till vad klienten själv önskar. I en sådan situation ser man socialsekreterares makt väldigt tydligt. Om däremot klienten hade önskat samma insats hade inte makten varit lika tydlig (ibid.).

Swärd och Starrin (2006) tar upp att även om mötet mellan socialarbetare och klient innebär en ojäm maktrelation genom att socialarbetaren har tillgång till en organisation, kunskaper och professionalitet, är inte klienterna maktlösa. De kan inleda förhandlingar eller använda olika taktiker, t.ex. att erkänna sina fel och behov och lova att bättra sig, säga nej till ett förslag eller helt enkelt välja att inte komma på ett inbokat möte.

Metod

I det här avsnittet kommer vi att klargöra hur vi gått till väga för att göra denna uppsats möjlig, både när det handlar om intervjuförfarandet, men även framställningen av uppsatsen.

Metodval

I vår studie kring hur socialsekreterare kommer fram till förslag om LVU har vi valt att använda oss av kvalitativ metod och med semistrukturerade intervjuer. Anledningen till detta val är att vi ansåg denna metod som mest lämplig utifrån vårt syfte och det område vi forskat i. Kvale (1997) menar att det med kvalitativa intervjuer finns en öppenhet. Vi anser att fördelen med att ha använt oss av en kvalitativ metod är att vi haft möjlighet att möta våra intervjupersoner i det verkliga och därmed har kunnat se på kroppsspråk och andra uttryck som förekommit under intervjusituationerna. Detta kan vara av stor betydelse då vi människor visar mycket känslor via vårt kroppsspråk när vi uttrycker saker. En annan fördel med kvalitativ metod är att vi vid intervjuerna har kunnat rätta till eventuella missuppfattade frågor eller andra oklarheter, detta hade vi inte kunnat göra vid en kvantitativ undersökning, då vi inte hade varit delaktiga på samma sätt. På liknande sätt som Halvorsen (1992) beskriver kvalitativa metoder, så anser även vi att när vi som forskare har använt oss av en denna metod har vi varit mera delaktiga i insamlingen av våra data.

Enligt Kvale (1997) går det med hjälp av kvalitativa intervjuer att fånga kunskaper och betydelser i vardagen hos de personer som undersöks. Därmed är den kvalitativa intervjun en effektiv metod. Intervjupersonerna kan förmedla sitt budskap till andra runt omkring ur sitt eget perspektiv och med egna ord. Vi ansåg att denna metod passade oss bäst då vi på ett nära håll ville nå fram till socialsekreterare och få fram vad de ansåg kring det område vi forskat i.

Aspers (2007) menar att med en semistrukturerad intervju kan svaren som intervjupersonerna kommer med att följas upp med ytterligare frågor. Därmed ger denna intervju ett utrymme till en fråga - svarsdialog. Innan intervjun har forskaren själv tänkt ut alla områden som ämnas beröras och preciserat dem i ett antal frågor. Semistrukturerade intervjuer ansåg vi vara den metod som bäst skulle svara på de frågor som vi studerat. Eftersom de socialsekreterare vi intervjuat har svarat på samma frågor har vi fått fram ett material som belyser det område vi velat komma åt, vilket har underlättat när vi sedan har kodat vårt material.

May (2005) menar att de begränsningar som möjligtvis kan uppstå utifrån den metod vi använt oss av är att det är vi som forskare som bestämmer frågorna och därmed också var intervjuens fokus skall ligga. Detta kan leda till att den som blir intervjuad, i detta fall socialsekreterare, endast har begränsade möjligheter att lyfta fram sitt perspektiv inom området.

Vi anser dock att genom att ha gjort en kvalitativ studie har vi fått ett djup i vår undersökning, dock är vår empiri mer begränsad än om vi hade valt en kvantitativ metod, där vi istället hade gjort enkäter med ett större antal personer. En kvantitativ studie hade på det sättet gett oss ett betydligt större omfång då vi hade kunnat nå fler personer.

Avgränsning

Genom att vi i stort sätt endast har intervjuat socialsekreterares upplevelser om deras arbete med ungdomar och hur de kommer fram till förslag om LVU, så begränsas vår empiri av de personliga upplevelser som visar sig. Vi har valt att utelämna dokumentanalys som metod, även om en undersökning av vad forskning eller artiklar rapporterat inom detta område hade kunnat ge oss intressant kunskap. Dock ansåg vi att intervjuer med socialsekreterare var den metod som bäst stämde överens med syftet med vår uppsats. I stort sett alla våra intervjupersoner, bortsett från två, är verksamma inom socialtjänsten inom två olika kommuner. De andra två arbetar med behandlingsarbete inom privat verksamhet. Vi är medvetna om att vår empiri möjligen hade kunnat se annorlunda ut om vi hade intervjuat socionomer inom andra verksamheter. Det är dock inom socialtjänsten som mycket av det arbete som berör LVU-utredningar kring unga utförs och vi har velat hålla oss inom en typ av organisation. Vi har valt att lägga fokus på omhändertagande av ungdomar 13-21 år i uppsatsen, just för att vi fann det intressant och enligt oss mer utforskat än omhändertagande av barn i åldern 0-12 år. Uppsatsen hade enligt oss blivit allt för omfattande om vi lagt fokus på både barn och ungdomar.

Urval av intervjupersoner

Eftersom vårt undersökningsområde var hur socialsekreterare kommer fram till LVU så bestämde vi oss för att intervju socialsekreterare som arbetade inom ungdom och familj på socialtjänsten, där deras arbetsuppgifter innefattar att göra utredningar gällande ungdomar. Vi har sammanlagt intervjuat tio socionomer, varav åtta stycken har yrkestiteln socialsekreterare och skriver utredningar gällande ungdomar 13-21 år. De andra två arbetar som socionomer

inom privat verksamhet och är specificerade på behandling av ungdomar mellan 13-21 år, de har ett gott samarbete med socialtjänsten och har god kunskap inom området LVU. Samtliga av våra intervjupersoner är utbildade socionomer med olika erfarenhet och som har arbetat olika länge inom det sociala arbetet med just fokus på ungdomar. Intervjupersonerna har varit utexaminerade socionomer mellan tre och 15 år tillbaka och när det handlar om hur länge de arbetat på arbetsplatsen ligger spannet mellan ett och ett halvt till femton år. Våra kriterier inför val av intervjupersoner var att de skulle vara socialsekreterare och arbeta med utredning eller insats gällande ungdomar. När vi endast fick kontakt med åtta socialsekreterare och det antalet inte räckte, fick vi ta kontakt med en privat verksamhet. Så här i efterhand var inte det av så stor betydelse då de två socionomerna var väl insatta i socialsekreterares arbete och hade goda kunskaper inom området LVU.

Vi har delat upp arbetet med att ta kontakt med olika socialsekreterare inom Skåne län, till vissa har vi slumpmässigt ringt eller skickat mail, sedan har de själva fått ta kontakt med oss om de varit intresserade. Vi valde även att ta kontakt med socialsekreterare som vi via praktik fått kontakt med. Vårt syfte med uppsatsen var inte att jämföra de båda kommunerna. Då vi endast har intervjuat socialsekreterare och socionomer från två olika kommuner finner vi det svårt att dra några egentliga slutsatser i en komparativ studie då materialet har varit alltför begränsat för en sådan studie.

Intervjuns genomförande

Innan vi började intervjua de medverkande skickade vi ett informationsbrev (se bilaga 1) där vi själva presenterade oss. Även syftet med uppsatsen fanns med, vilka intervjufrågor vi hade och på ett ungefär hur länge intervjuerna skulle vara. Vi var även tydliga med att förklara att det rådde full anonymitet och frivillighet. Under intervjutillfällena utgick vi ifrån en så kallad intervjuguide (se bilaga 2). Frågorna följdes inte strikt utan vi kände oss fria att ställa följdfrågor om det var något särskilt intressant som kom upp, eller för att bättre förstå eller tydliggöra vad intervjupersonerna sa. Intervjuerna tog mellan en till två timmar. Innan intervjuerna påbörjades informerades vi ännu en gång om det som stod i brevet vi skickat dem, att det rådde full anonymitet och att när de som helst kunde välja att avbryta sin medverkan i intervjun. Vi förklarade även vårt syfte med uppsatsen och definierade vad vi menade med detta. Våra intervjuer skedde både enskilt och i grupp, vi hade totalt fem enskilda intervjuer och två gruppintervjuer, detta på grund av tidsbrist från socialsekreterarnas sida. Intervjuerna skedde på socionomernas arbetsplatser och oftast i ett samtalsrum av något slag. Innan

intervjuerna var vi överens med intervjupersonerna om att spela in dem på en diktafon, detta för att vi helt och hållet skulle kunna koncentrera oss på intervjuerna och för att minska risken att deras ord ersattes med något vi skrivit ner och som sedan inte stämmer överens med det som de själva uttryckt. Innan intervjun förklarade vi vårt syfte med att spela in intervjuerna och socialsekreterarna godkände detta.

Varför vi valde att genomföra intervjuerna på socionomernas arbetsplats var för att det passade dem bäst och det gjorde att vi lättare kunde passa in tider. Vi var båda närvarande under alla intervjuer för att kunna tillägga om den ena av oss glömde att ta upp någon fråga eller följde upp något intressant som togs upp av intervjupersonerna. Sådär i efterhand anser vi att det var en styrka att vi båda deltog i intervjuerna, det blev även betydligt lättare för oss när materialet sedan skulle transkriberas, att komma ihåg vad som sagts. På det sättet har vi haft intervjuerna levande under hela uppsatsen.

Bearbetning och analys av empiri

Våra intervjuer spelades in på en diktafon som vi därefter transkriberade ner ordagrant, detta gjorde vi för att få ett så tillförlitligt material som möjligt. Transkriberingen var ett stort arbete som vi lade ner många timmar på, men så här i efterhand ser vi det som att det gjorde att vår empiri känns väl genomarbetad. I och med att vi båda deltog under alla intervjuer underlättade det även när vi skulle bearbeta vår empiri, vi kunde diskutera våra tolkningar och det vi uppfattat kring materialet. Efter varje intervju satte vi oss ner och transkriberade intervjun, det gjorde också att det gick lättare för oss då det låg nära till hands att komma ihåg det hela. Efter att ha transkriberat alla intervjuer, läste vi igenom materialet vi åstadkommit, därefter kodade vi det hela efter intressanta teman som passade till vårt syfte med uppsatsen. Det var något som gav oss en hel del bekymmer. Vi hade omfattande material med många intressanta synvinklar och det i sin tur ledde till att det blev svårt att välja vad som skulle vara med i uppsatsen. Därmed fick vi försöka att inte titta på detaljer utan mera se vad som faktiskt passade till vårt syfte och vad som skulle var mest relevant till uppsatsen.

Vi analyserade vår empiri utifrån vår teoretiska utgångspunkt, samt tidigare forskning som berör det ämne vi undersökt i uppsatsen. Teori och tidigare forskning har hjälpt till att förstå och tolka vår empiri och vad intervjupersonerna uttalade sig om. I analysen har vi valt att göra våra intervjupersoner anonyma på så sätt att vi har hittat på nya namn, det var också något som från deras sida ansågs som en bra idé. Vi har även valt att citera vissa bitar som vi ansåg

var mer intresseväckande för oss i analysen, vi ser det som att det hela blir mer levande. Detta var något som godkändes av våra intervjupersoner.

Resultatets tillförlitlighet, trovärdighet och relevans

Då vårt empiriska material utgörs av intervjuer anser vi att det är av stor betydelse att diskutera kring resultatens tillförlitlighet. Det svåra med att intervjua personer om deras tankar och åsikter är enligt oss att det aldrig riktigt går att få fram det som vi forskare exakt vill åt, då intervjupersonerna tolkar frågorna utifrån sina egna referenser och även väljer hur ingående de vill besvara frågan. Kvale (1997) menar att det problem i intervjuundersökningar som idag uppmärksammas mest är följderna av ledande frågor. Det är ett faktum att även en obetydlig omformulering av en fråga kan påverka svaret. Detta är något som vi i vår uppsats har haft i åtanke under intervjuerna. En annan svårighet som vi ser med den metod vi använt oss av i uppsatsen är att det kan vara svårt att avgöra om intervjupersonerna talar sanning eller säger sådant de tror att vi vill höra. För att vi skulle kunna få ett så tillförlitligt resultat som möjligt ansåg vi att det därför var viktigt att hitta stöd i exempelvis forskning som gjorts inom samma område.

Våra intervjuer har ägt rum i samspelet som förekommer i samtalssituationer och vi anser därmed att vi med vårt deltagande påverkar dem vi samtalar med och att vi själva även blir påverkade av våra intervjupersoner. Vi anser även att det är omöjligt att hålla sig helt objektiva i ett samspel. Vår intervjuguide har vi försökt utarbeta så öppen som möjligt, just för att undvika att påverka intervjupersonerna. Vi har också försökt göra våra frågor i intervjuguiden så pass breda som behövdes för att kunna få svar på våra frågeställningar. I vår analysdel har vi använt citat från intervjupersonerna, detta för att öka tillförlitligheten samt trovärdigheten, även då vi kodat materialet tillsammans anser vi att det blir mer tillförlitligt. Vi anser, i och med att vi har varit två, att det ökar vår uppsats tillförlitlighet och trovärdighet, alltså både då det gäller tillfällena med intervjuerna och att vi tillsammans har valt ut och tolkat vårt insamlade material. När vi har gjort vår analys så är det vi som själva valt ut det vi vill belysa utifrån vad som passar till vårt syfte i uppsatsen. Därmed väljer vi bort vissa synvinklar som man eventuellt hade kunnat se det på, samtidigt som vi fokuserar på andra delar som vi anser passar bäst till uppsatsen. Hade vi inte haft vår del där vi beskriver tidigare forskning, anser vi att det hade blivit våra egna antaganden och det är något vi försökt undvika.

Arbetsfördelning

I denna uppsats har vi gjort vissa delar tillsammans och andra själva. De delar vi gjort enskilt har vi sedan gått igenom tillsammans för att vi båda skall vara nöjda med resultatet och försäkra oss om att vi inte missat något. Vi har även under uppsatsens gång fört ständiga diskussioner kring materialet som vi åstadkommit. När det handlar om genomgång av litteratur har vi delat upp den och sedan gått igenom det tillsammans för att noga välja ut det som varit relevant till uppsatsen.

Etiska överväganden

Det finns många etiska aspekter att ta hänsyn till i den form av undersökning vi gjort i denna uppsats. Den grupp vi har undersökt befinner sig i en relativt känslig position, detta pga. av bland annat deras myndighetsutövning. I och med att vi har intervjuat socialsekreterare anser vi att det har varit av stor vikt att inta ett etiskt förhållningssätt, då vi velat skydda de personer vi intervjuat. Vi har begränsat det hela till att intervjua våra medverkade om deras arbete och dess yrkesroll. Vi anser att genom att intervjua tjänstemän avtar risken för kränkningar på ett personligt plan.

Innan intervjuerna sände vi ett informationsbrev till intervjupersonerna där vi beskrev syftet med intervjun och hur upplägget skulle se ut. Socialsekreterarna som deltagit i intervjuerna har vi anonymiserat av etiska skäl, lika så från vilka kommuner de kommer. Intervjupersonerna har självklart fått säga nej till att intervjuas och de har även haft möjlighet att när som helst avbryta sin medverkan i intervjun. I anknytning till våra intervjuer med socialsekreterare frågade vi dem om de ville ha de nedskrivna intervjuerna och om det fanns saker som de ville förtydliga eller välja att inte ha med, de gavs även möjlighet att ställa frågor till oss om vår undersökning eller tillägga något i intervjun. Halvorsen (1992) anser att utmaningen i att analysera kvalitativa data är att få fram de intervjuades verklighetsuppfattning. Forskaren måste göra sådana tolkningar att intervjupersonerna känner igen sig. Andersson och Swärd (2008) menar på liknande sätt att det är forskaren som besitter makten att beteckna och kategorisera. Att använda en viss typ av begrepp är ett ställningstagande med flera komplikationer, inte minst av etiska skäl. Vi kommer även att radera alla intervjuer på diktafonen då vår uppsats är godkänd, detta för att materialet inte ska hamna i andras ägo. Vi kommer inte heller att använda oss av vår empiri i andra sammanhang än det som vi meddelat våra intervjupersoner.

Resultat och analys

Hur kommer socialsekreterare fram till förslag om LVU?

Hur kommer socialsekreterare fram till när det är dags att lämna förslag enligt LVU? Hur resonerar socialsekreterare kring LVU och vilka faktorer är av betydelse i bedömningen? Vad är avgörande när tvångsvård anses vara aktuellt för en ungdom? Detta är frågor som vi ställde oss själva när vi valde att undersöka detta område närmare. När vi intervjuade socialsekreterarna ställde vi frågor kring detta område för att få svar på vårt syfte, såsom deras syn på tvångsvård, hur de resonerar kring detta och hur de kommer fram till förslag enligt LVU. Många socialsekreterare tyckte det var svårt att förklara och beskriva hur de tänker och resonerar kring detta, då det för dem är en process i varje enskilt ärende. Inget ärende är det andra likt och olika faktorer spelar olika stor roll beroende på den individ och den familj det handlar om.

Vi kommer här, utifrån den information vi fick fram av intervjuerna, göra vår tolkning, och med hjälp av vår teori om handlingsutrymme samt begreppet makt som ryms inom denna teori, redogöra för och förklara vilka faktorer som är avgörande för socialsekreterare då de anser att LVU är aktuellt för en ungdom. De teman vi har valt är de som vi funnit mest intressanta utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Vi kommer att utgå från sex olika teman, dessa teman kommer på olika sätt beröra hur socialsekreterare resonerar kring LVU och vad de bygger sin bedömning på. De teman vi kommer att beröra är: Hur pass viktigt det är för socialsekreterare att få igenom LVU:et i förvaltningsrätten, vilken betydelse har erfarenhet och lagstiftning i bedömningen, vilken påverkan har kollegor i bedömningen och vilken betydelse har familjen. Vi kommer även gå in på socialsekreterares syn på LVU och beröra LVU i termer som en sista utväg. När vi i analysen skriver övervägande av socialsekreterare menar vi att det var fler än fem stycken som uttryckte på liknande sätt och då vi skriver ett fåtal menar vi under fem.

Att få igenom LVU: et i förvaltningsrätten

För att ett LVU skall komma till stånd måste förvaltningsrätten godkänna socialtjänstens förslag om omhändertagande enligt LVU. Socialsekreterares argumentation i LVU-utredningar kan därför delvis förklaras utifrån deras intention att få igenom förslaget i förvaltningsrätten. För att vara mer säker på att LVU:et ska gå igenom väntar social-

sekreterarna till den punkt då de tror att bevisföringen är tillräcklig för att övertyga förvaltningsrätten om att tvångsvård är nödvändig. Övervägande delen av de socialsekreterare vi intervjuade uppgav att de i LVU utredningar lade mer fokus på det negativa och riskfaktorer än i SoL utredningar, detta med anledning av att ansökan om LVU annars kanske inte skulle gå igenom i förvaltningsrätten.

... är det så att det finns risk att man inte får igenom det så måste man ju överväga, ska vi prova ändå? Alltså ska vi prova och se? Vad innebär det i fall vi inte skulle lyckas? Vad ger det för konsekvens? [...] (Catrin 2010-04-19)

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) skriver i sin bok om handlingsutrymme och berör här frågan om dokumentation. De menar att i utredningar väljer socialarbetaren själv det som de anser är väsentligt att förmedla. Detta är något som tydligt visade sig då vi kodade vårt material. Socialsekreterarna uppgav att de i utredningarna valde vad de lyfte fram beroende på vad de hade för klient och vad de ansåg klienten hade för behov. Hur socialsekreterare ser på sitt handlingsutrymme är därmed förmodligen något som påverkar dem då de skriver utredningar.

Den rättsliga prövningen av LVU ansåg socialsekreterarna kunde vara av både positiv och negativ art. Å ena sidan sågs den som något bra som bidrog till större rättssäkerhet för klienterna och som även skyddade socialsekreterarna gentemot klienterna, då socialsekreterarna på det sättet inte var ensamt ansvariga för beslutet. Alla socialsekreterare betonade tydligt att det inte är de som fattar det slutgiltiga beslutet, vilket de tyckte gjorde att visst ansvar lyftes från deras axlar. Å andra sidan uppfattades förvaltningsrätten som till viss del okunnig inom området, vilket bidrog till att det var svårt att förutse besluten. Ett fåtal socialsekreterare ansåg att den rättsliga prövningen krävde olämplig typ av bevisföring.

... vi är ju liksom inte målsägare, alltså som tvistar med en som gjort ett brott. Ibland kan man träffa på människor i rätten som pratar som om det vore en brottmålsrättegång liksom, där man måste kunna bevisa varje grej, men hela vårt upplägg bygger ju på vad människor berättat[...] (Catrin 2010-04-19)

Alla socialsekreterare väntade länge med att ansöka om LVU, då de var osäkra om det skulle gå igenom i förvaltningsrätten, dock uppgav de flesta att deras ansökningar om LVU oftast går igenom. Två socialsekreterare från vår gruppintervju uttryckte det på följande sätt:

... det är inte många ärenden där vi inte får igenom dem LVU vi ansöker om. (Johanna 2010-04-27)

Vilket kanske då är ett tecken på att vi är inne ganska sent, när det är väldigt, väldigt allvarligt. Man hade kanske kunnat ansöka ett halvår tidigare och kanske ändå hade fått igenom det, ja, jag vet inte eftersom vi försöker in i det längsta. (Helen 2010-04-27)

Tidigare forskning inom området av Ponnert (2007) visar på liknande sätt att socialsekreterares huvudsakliga syfte med LVU-utredningar är att få förvaltningsrätten att inse att tvångsvård är ett lämpligt alternativ. Det centrala ändamålet med LVU-utredningar är på det sättet att argumentera på ett vinnande sätt i relation till förvaltningsrätten. Detta visar även Friis (2003) i sin studie, då hon skriver att utredaren måste kunna argumentera för sin inställning på ett sådant sätt att förvaltningsrätten övertygas om att vård enligt LVU är nödvändig. För att undvika kränkning lyfter socialsekreterare fram både positiva och negativa delar i en LVU-utredning. Claezon (2004) fann i sin studie att socialsekreterare visar en skyndsamhet i att framhäva ungdomarnas positiva sidor. Även om förvaltningsrättens beslut om tvångsvård är nödvändigt för att göra socialtjänstens bedömning legitim, så måste socialsekreterare i de flesta fall ha en fortsatt relation till klienterna, därav är det viktigt att inte enbart lyfta fram det negativa (Friis 2003).

I LVU-utredningar lyfts sådant fram som socialsekreterarna tror krävs för att förslaget ska gå igenom, vilket leder till att stort fokus läggs på att lyfta fram brister. Dock är det här viktigt att tillägga att övervägande del av socialsekreterarna även betonade vikten av att lyfta fram sådant som fungerar, även om detta är något som till viss del skiljer sig åt mellan de socialsekreterare vi har mött.

Vår empiri visar att förvaltningsrätten till stor del påverkar socialsekreterare då de skriver LVU-utredningar och då de ansöker om LVU, detta visar även tidigare forskning av Ponnert (2007). De flesta socialsekreterare väntar in i det sista med att ansöka för att vara säkra på att det ska gå igenom i förvaltningsrätten. Detta kan kopplas samman med det som Leppänen (2006) skriver, att socialarbetaren har ett relativt stort handlingsutrymme när det gäller hur de ska utföra sitt arbete. Detta självbestämmande är enligt Leppänen nödvändigt men kan resultera i osäkerhet och höga krav på egna prestationer. Utifrån detta är det möjligt att dra slutsatsen att när socialsekreterare har en möjlighet att agera fritt påverkas de av detta i den bemärkelsen att de blir osäkra. De försöker därför hitta vägar för att undvika agera i situationer de känner sig osäkra i. Utvägen i detta fall är att vänta in i det sista med hopp om att det ska lösa sig innan det kommer till det stadiet att ge förslag om LVU.

Hur stor roll spelar lagstiftningen i bedömningen?

Socialsekreterare på socialtjänsten arbetar i en byråkratisk organisation där det finns många lagar, regler och stadgar som måste följas. När det gäller LVU- lagstiftningen så finns det, som vi tidigare nämnt, vissa kriterier som ska vara uppfyllda innan socialsekreterare kan ansöka om LVU. Det ska antingen finnas ett missförhållande i anknytning till den unges hemmiljö eller till den unges eget beteende. Missförhållandet skall medföra att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas och vården skall inte kunna ges på frivillig väg (Nyström & Thuneved 2010).

Av de socialsekreterare vi intervjuade uppgav alla att de tittade på dessa kriterier och hänvisade till lagstiftningen då de skrev LVU-utredningar. Regler lämnar dock alltid ett visst utrymme för tolkning, socialarbetaren har därmed makt att själv bedöma hur reglerna ska tolkas. Detta gäller även LVU lagstiftningen. Övervägande av socialsekreterarna anser dock att lagstiftningen är tydlig och klar med när det är dags att gå in med LVU.

... lagstiftningen är väldigt klar och tydlig, i en ganska så bedömande, det är ju en bedömande lagstiftning på det sättet, men den är ju tydlig när alla frivilliga alternativ är utdömda, när man kommit så pass långt att det inte finns möjlighet till vidare förhandling med den unge eller den unges föräldrar[...] (Anton 2010-04-28)

Trots att lagstiftningen är tydlig med när det är dags att gå in med LVU, uppger socialsekreterare även att den lämnar utrymme för personliga tolkningar, detta är något som ett fåtal anser kan vara problematiskt. En socialsekreterare uppger att det svåra inte ligger i att övertyga förvaltningsrätten om att få igenom LVU:et, det svåra är efterarbetet och hur paragraferna i lagen skall tolkas.

... det är allt annat som kommer sen, som kräver både kunskap i ärenden och kunskap i att hantera allt det som är mellan raderna i paragraferna. (Mårten 2010-04-20)

I överväganden om LVU tas alltid hänsyn till vad som står i lagstiftningen, dock uppger övervägande delen av socialsekreterarna att den kunde varit mer tydlig och djupgående.

... jag kan tycka att lagen kan vara ett dilemma när den inte riktigt har koll på djupet[...] lagstiftningen är lite för ytlig, att den inte har utvecklats i takt med att vi utvecklar [...] (Catrin 2010-04-19)

Som Johansson (2007) tar upp kännetecknas gräströtsbyråkraters arbete av att de i kontakten med klienter gör personliga tolkningar av allmänna riktlinjer, vilket kräver en skicklighet i att handla efter vettigt omdöme. Utifrån detta går det att utläsa att socialsekreterare kan tolka riktlinjerna i lagstiftningen utifrån sig själva, vilket stämmer överrens med det vi har funnit i kodningen av vårt material. Lagen ger möjlighet till personliga tolkningar, vilket leder till att olika socialsekreterare och olika socialtjänster eventuellt kan tolka det utrymme som lagen ger på olika sätt, beroende på hur de uppfattar och använder sig av sitt handlingsutrymme.

Lagstiftningen är enligt socialsekreterarna en skyddslagstiftning, det kan vara skydd mot sig själv men även mot sin omgivning. På det sättet anser socialsekreterarna, som vi tidigare nämnt, att LVU-lagstiftningen är nödvändig, både för den unge och för samhället.

Socialstyrelsen skriver i sina allmänna råd (SOSFS 1997:15) att LVU är en skyddslag för barn och unga som reglerar villkoren för att med tvång vårda eller skydda den unge. Användningen av LVU är knutet till att den unge har ett vård- eller skyddsbehov, som inte kan tillgodoses på frivillig väg.

Leppänen (2006) menar att socialtjänstens personal befinner sig i kläm mellan å ena sidan klienten och dennes förväntningar, å andra sidan myndighetens krav och regler. Denna mellanposition medför att socialarbetaren vanligtvis får ett ganska stort självbestämmande när det gäller att avgöra hur arbetet ska genomföras. Det kan kopplas ihop med det som socialsekreterarna säger, att de till viss del har frihet att tolka lagen utifrån sig själv.

Som vi presenterat i tidigare forskning tar Billquist (2007) upp att socialsekreterarens rationalitet skapas utifrån lagar och regler, utifrån arbetsplatsens kultur, samt utifrån hennes egen uppfattning om hur en utredning skall gå till. Maktutövningen i utredningen är både öppen och dold. Den är öppen på så sätt att utredningen måste följa lagar och vissa krav från förvaltningen, medan den är mera dold i det förhållningssätt socialsekreteraren själv väljer att inta. När socialsekreterarna arbetar i en miljö där det finns en byråkrati och en kontrollerande organisation så påverkas de av detta, socialsekreteraren ska utföra sitt arbete utefter lagar, regler och rutiner och samtidigt arbeta med klienter och möta dem i deras behov. En socialsekreterare utövar därmed kontroll över sina klienter samtidigt som de ska ge dem den hjälp som de är i behov av.

Claezon (1987) tar i sin studie upp om beslut. Att fatta beslut utgår från att det finns en frihet att reagera på olika händelser och frihet att bestämma sig för alternativa handlingsmöjligheter,

ett val byggs alltså på frihet. Denna grad av frihet kan avgränsas beroende på individernas position i hierarkin, exempelvis av lagstiftning, praxis eller av normer. Därmed har socialsekreterare ett visst mått av frihet när de ska ta beslut inför en situation där en eller flera lösningar finns till hands (ibid.).

Svensson, Johansson och Laanemets (2008) menar att socialarbetarnas handlingsutrymme påverkas av den organisation de tillhör. Det är organisationens uppdrag som avgör hur stort handlingsutrymme de har. I och med detta kan det möjligtvis vara så att olika socialtjänster tolkar lagen på olika sätt.

Empirin visar att socialsekreterare till stor del utgår från lagen då de lämnar förslag om LVU, det är för dem viktigt att kriterierna för tvångsomhändertagande är uppfyllda. Socialsekreterarna kan ibland se lagen som ett dilemma då den uppfattas som luddig och otydlig i vad den menar. Meningarna skiljer sig dock till viss del åt vad gäller lagen och dess utrymme till tolkning. Vissa menar att den ger mycket utrymme till egna tolkningar, medan andra anser att den är väldigt klar och tydlig i vad den menar. Detta kan kopplas samman med det som Svensson et al. (2008) skriver om handlingsutrymme, då de menar att handlingsutrymme innebär en möjlighet att välja hur man ska agera utifrån det utrymme organisationen ger. Socialsekreterare har därmed möjlighet att utifrån sig själva använda det utrymme som ges och utforma sitt sätt att arbeta.

Vad har erfarenhet för betydelse i bedömningen?

Då vi frågade socialsekreterare vad de bygger sin bedömning på svarade samtliga att de delvis bygger sin bedömning på erfarenhet. Med erfarenhet menade de erfarenhet av tidigare ärenden, erfarenhet av socialt arbete och erfarenhet av vad ett ”normalt” beteende är och vilka processer som existerar i en familj. Socialsekreterarna menade dock att olika ärenden inte skall jämföras med varandra. Alla individer är olika och skall bedömas på så vis. En socialsekreterare uttryckte det på följande sätt:

... ju fler år man har arbetat desto mer tror jag att man tänker. Dels så grundar det sig ju på erfarenhet av ärenden, men också av erfarenhet av socialt arbete men också av arbete med ungdomar och av arbete med familjer, se vilka processer som finns.
(Helena 2010-04-27)

En annan socialsekreterare uppgav:

Alltså jag tänker det, det som kan vara till stor hjälp är ju att veta vilken erfarenhet en normal ungdom ska ha, alltså det klart att jag inte föreslår LVU när någon snattar första gången[...] (Rosita 2010-04-14)

Ponnert (2007) fann på liknande sätt i sin studie att yrkeserfarenhet av tvångsprocesser var något som ansågs vara viktigt för att kunna förstå tvångsvårdsprocessens komplexitet.

Nordlander (2006) menar att socialt arbete i grunden är en praktisk verksamhet då den utgår från att hjälpa individer och grupper som befinner sig i socialt utsatta situationer. Praktiska verksamheter utmärks av stödjande och beslutsfattande åtgärder som styrs av lagar och bestämmelser, interna regelsystem, samhälleliga normer, värderingar och antaganden. Trots detta är socialt arbete en verksamhet där beslutsfattaren till stor del måste lita på sitt eget omdöme och förmåga att anpassa insatser till det individuella behov som finns hos klienten. Människor som arbetar inom en praktisk verksamhet har en tendens att använda sig av tidigare erfarenheter i sitt handlande, i detta ligger det dock en fara. Praktikerns erfarenheter baseras nämligen ofta på specifika erfarenheter, men får en generell innebörd i arbetet. Därför är det viktigt att socialarbetare har en god förmåga till kritisk granskning och ständigt reflektera över det de gör (ibid.).

Hollander (2006) menar att normerna i samhället kan vara svåra att tolka och hur vi människor tolkar det hela beror på vem som gör tolkningen och vem ingripandet vänder sig mot.

Billquist (1999) är av liknande uppfattning då hon menar att utredningsprocessen inledningsvis styrs av förvaltningens krav på vad en utredning skall innehålla. Som vi skrev i tidigare forskningsdelen anser hon att socialsekreterarens personliga och yrkesmässiga förhållningssätt allt eftersom kommer att bli styrande för arbetet.

Att socialsekreterare använder sig av erfarenhet då de överväger LVU råder det ingen tvekan om. Detta kan vara av både positiv och negativ art beroende på hur erfarenheten används. Om inte medvetet så omedvetet påverkas förmodligen bedömningen av den erfarenhet socialsekreteraren har med sig. Som Nordlander (2006) skriver kan det dock ligga en fara i att använda sig av tidigare erfarenheter i arbetet.

Svensson, Johnsson och Lannemets (2008) skriver om handlingsutrymme och menar att det är något som kan användas på olika sätt, socialarbetare med olika erfarenhet använder sitt handlingsutrymme på varierande sätt. Därmed påverkas arbetet av socialsekreterares

erfarenhet inom det sociala arbetet. Socialarbetaren som representerar en organisation, gör det delvis utifrån sina egna tolkningar om vad denna organisation är.

Utifrån detta kan slutsatsen dras att socialsekreterares handlingsutrymme kan leda till att en och samma klient blir bedömd på olika sätt beroende på vilken socialsekreterare som gör utredningen och vad denne har för erfarenhet, exempelvis av var gränsen går för ungdomars beteende, eller erfarenhet av hur en ”normal” familj ska fungera.

Vad har kollegor och arbetsledning för betydelse inför förslag om LVU?

Alla våra intervjupersoner uppger att de ständigt för diskussioner med såväl kollegor som med sina chefer, det är något som alla socialsekreterare anser vara av vikt. De uppger dock att det är cheferna som i slutändan avgör om de ska ansöka om LVU eller inte. Alla socialsekreterare uppger att de hela tiden drar sina ärenden med gruppleddaren eller chefen på arbetsplatsen och har handledning av något slag, just för att kunna ta hjälp av andra i sin utredning.

Alltså vi försöker ju diskutera med varandra, vi har ärendediskussioner varje vecka, vi kanske inte hinner med så mycket som vi borde göra där. Men sen försöker vi också diskutera med kollegor, olika synpunkter här och där...(Johanna 2010-04-27)

Ponnert (2007) nämner bland annat Pithouse i sin avhandling, som i sin tur menar att socialsekreterare gör sitt arbete märkbart och meningsfullt via att de berättar om deras ärenden. Pithouse studie visar även att socialsekreterare sällan uttrycker tvivel om varandras kompetens eller beslut, utan varje socialsekreterare anses ha sakkunskap att veta vad de gör i sina ärenden.

När socialsekreterare har ett LVU ärende arbetar de sällan helt ensamma. De arbetar både tillsammans med andra samarbetspartner, men även tillsammans med kollegor från den egna arbetsplatsen. Hur pass mycket socialsekreterarna tog hjälp av varandra på arbetsplatsen skiljde sig till viss del åt mellan socialtjänsterna i de två kommunerna. I den större kommunen var de alltid två stycken som arbetade tillsammans i ärendena, vilket de tyckte var bra, då de ständigt kunde kommunicera med varandra kring ärendet.

... rent professionellt tänkt så tror jag inte att det är bra att ta sådana beslut själv, utan jag tycker att man ska prata med andra om det, kollegor, alltså i LVU ärenden är man sällan själv[...] (Rosita 2010-04-14)

I den andra mindre kommunen arbetade de mer enskilt med ärendena, men förde ändå en regelbunden diskussion med arbetsledaren. De hade även samarbete med olika samarbetspartner, exempelvis öppenvården.

... vi tar det ju med gruppledaren, sen så är det ju så tyvärr på grund av den höga arbetsbelastningen att det inte finns möjlighet att sitta och prata med varandra, såsom vi borde göra eftersom vi är en och en[...] (Johanna 2010-04-27)

Ponnert (2007) har i sin studie intervjuat socialsekreterare där hon fann att de använde sig av varandra för att reflektera tillsammans, många menade att de inte hade klarat sig utan denna diskussion med kollegor. De uppgav även att de hade varandra som samtalspartner, någon att kunna reflektera med, just för att hämta ork i de svåra ärendena. På så sätt fick socialsekreterarna det utrymme till reflektion som de önskade få mer tid till men som organisationen tyvärr inte gav tillräckligt utrymme till, detta var även något som de socialsekreterare vi intervjuade uppgav.

Sunesson (1981) tar i sin studie bland annat upp kring utredningens rituella ställningar och den hänsyn och respekt som denna situation medför bland kollegorna. Han anser på liknande sätt som Ponnert (2007) att när ett omhändertagande sker så visar ofta socialarbetare en central funktion för att emotionellt hantera detta omhändertagande. Socialarbetare som inte tidigare har haft med situationen att göra blir plötsligt viktiga och alla försöker hjälpas åt, såsom chef och kollegor (Sunesson 1981).

Socialarbetarna i studien uppgav att de tog hjälp av sina kollegor för att kunna hämta ork och energi, då ett LVU tar på krafterna. De ansåg att de blev mer sammansvetsade med sina kollegor i och med ett omhändertagande. Vissa fall av LVU kräver fler kollegors samarbete och andra myndigheters deltagande för att förslag om LVU skall kunna genomföras (ibid.).

Alla intervjupersoner uppgav att innan de kommer fram till ett omedelbart omhändertagande så har de under lång tid haft en pågående diskussion med kollegor och chefer på arbetsplatsen. På så vis vet många kollegor runt omkring hur ärendet ser ut när de väl kommer fram till förslag om LVU.

Jag pratar alltid med mina chefer och man är ju alltid två i ärendena, så då bollar vi alltid det på det viset. Sen frågar jag ju också kollegor som har haft något liknande och kollar på människors formuleringar och så i tidigare utredningar. (Catrin 2010-04-19)

Ponnert (2007) menar att den dramatik och osäkerhet som LVU-omhändertaganden medför bidrar till ett gemensamt samtalsämne kollegor emellan, många kollegor blir engagerade i varandras ärenden. Det hela medför också att socialsekreterare får en speciell uppmärksamhet från kollegornas sida från processens start till efterföljande process. Uppmärksamheten som utmärker sig kan handla om såväl praktisk hjälp och avlastning men även som ett känslomässigt stöd.

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) skriver att handlingsutrymme finns i alla organisationer och att organisationerna också formar sitt eget handlingsutrymme. Hur det utrymme som ges används beror delvis på de traditioner som finns och den professionalitet man själv och yrkesgruppen besitter, men även vad som händer i samspelet med dem man möter. Därmed visar sig socialsekreterares handlingsutrymme även i interaktionen kollegor emellan. Vår empiri visar att alla socialsekreterare på något sätt tar hjälp av kollegor och chefer, vilket är ett val de möjligtvis gör utifrån det handlingsutrymme som organisationen ger dem.

Genom våra intervjuer har vi sett att kommunikation är en viktig del för socialsekreterare, de tar mycket hjälp av varandra i sitt arbete. Detta är även något som Ponnert (2007) tar upp i sin avhandling. Därmed stämmer vår empiri väl överens med vad forskning säger om kollegors betydelse vid LVU ärenden. Empirin visar att det skiljer sig åt lite mellan de två kommunerna. På socialtjänsten i den större kommunen arbetar de två och två i ärendena, medan de på socialtjänsten i den mindre kommunen arbetar mer enskilt i ärendena. I den mindre kommunen där socialsekreterarna arbetade mycket enskilt uttryckte de att det fanns för lite tid till att kommunicera och gå igenom ärenden med varandra. Ofta hann de inte med så mycket som de hade önskat. Detta var inget som socialsekreterarna i den större kommunen uppgav. En slutsats som möjligtvis kan dras av detta är att organisationerna i de olika kommunerna, ger socialsekreterarna olika stort handlingsutrymme, eller så använder de olika socialsekreterarna i de olika kommunerna sin handlingsfrihet på olika sätt.

LVU som sista utväg

Under våra intervjuer beskriver alla socialsekreterare att de ser på LVU som ett stort ingrepp i de berörda människornas liv, det är därför viktigt att göra noggranna övervägningar för att inte fatta ett felaktigt beslut. Oftast börjar LVU som ett omedelbart omhändertagande, socialsekreterarna får därefter överväga om det ska kvarstå eller inte. I dessa fall är det så pass

akut för den unge, att det måste bli ett omedelbart omhändertagande. Övervägande av socialsekreterarna i intervjuerna menar att det inte är i alla ärenden som det börjar med ett omedelbart omhändertagande. Utmärkande för de ärenden som leder fram till ett LVU är att alla frivilliga alternativ har testats och inte gett några resultat, det är först då LVU börjar diskuteras. Socialsekreterarna beskriver därmed tvångsvård som något nödvändigt ont och som används som en sista utväg.

När man har kommit till den punkten, då handlar ju LVU i mångt och mycke om att rädda liv och framtid, och där blir det ju ett nödvändigt ont. (Benny 2010-04-28)

Som vi nämnt tidigare i uppsatsen så fann Ponnert (2007) på liknande sätt i sin studie att socialsekreterare såg tvångsvård som ett allvarligt ingrepp och att de betraktade det som en sista åtgärd.

I våra intervjuer var socialsekreterarna väl överens om att institutionsplacering var något som de helst ville undvika. Många tog upp vad de har lärt sig av forskning kring institutionsvård och dess påverkan, det är något som hela tiden finns med i deras tankar under utredningens gång och helst vill de inte komma till det stadiet. Många socialsekreterare uppgav att de försöker undvika placering utanför det egna hemmet och att de istället ser om problemet går att lösa på hemmaplan. Alla socialsekreterare uttryckte att de till slut kommer till en gräns där de inte har något annat alternativ, vilket de ser som ett dilemma. En socialsekreterare uttryckte det på följande vis:

Det är just det här dilemmat att man kan se att man måste skydda ungdomarna från någonting, att de utsätter sig för risker eller blir utsatta för risker. Men att man också redan av erfarenhet eller magkänsla ser att det här kommer att leda till just de här kamperna och då är det inte alltid säkert att LVU egentligen främjar utvecklingen mer än den hemsituation de har befunnit sig i. (Rosita 2010-04-14)

En annan socialsekreterare uttryckte på detta sätt:

... vi jobbar ju för att familjen och de ska återförenas, så man gör ju allt så det är ju inte bra att placera någon egentligen. Men går det inte så går det ju inte, det är ju en utväg som man måste till, så vad ska man göra annars med dom barnen. (Elin 2010-04-29)

På liknande sätt beskriver Ponnert (2007) att socialsekreterare i hennes avhandling uttryckte en oro kring om den vård som de kan erbjuda sina klienter faktiskt är till det bättre eller till det sämre i jämförelse med hur ungdomarna har det hemma. På samma gång är det den enda

lösning som de har att ta till när ungdomar bedöms vara i fara. I och med det så beskrivs tvångsvård utanför det egna hemmet inte som en undsättning för ungdomen, utan bättre uttryckt, som det mest fördelaktiga av de alternativ som finns tillgängliga.

Andreasson (2003) skriver i sin studie om att det trots omfattande institutionsplacering av ungdomar så finns det lite kunskap om resultaten av institutionsbehandling. I allmänhet visar undersökningarna dock på dåliga resultat.

I våra intervjuer uttryckte socialsekreterarna att de ibland inte hade något annat val än att tvångsomhänderta ungdomar. Detta var något som de uppgav vara frustrerande då de egentligen inte ville komma till den punkten.

... det är samhället som bestämmer sig för att skydda sig och låsa in den unge, sen så får man som socialsekreterare bara förhålla sig till att det finns en lagstiftning som talar om att de här bedömningarna måste göras och föreligger det ett skäl till LVU ingripande så finns det inte så mycket att välja på[...] (Mårten 2010-04-20)

Johansson (2007) tar upp om socialarbetarens utsatta position där organisationen lägger ramar för den enskilde socialsekreterarens beslutsfattande. Handlingsutrymmet sätter gränser om vad som är möjligt att se och göra. Det som Johansson tar upp kan kopplas till det som socialsekreteraren uttrycker kring lagen och att det inte finns så mycket att välja på. När de kommit så pass långt att en ungdom ska placeras utanför det egna hemmet, upplever socialsekreterarna att de inte har något annat alternativ. Utifrån detta är det möjligt att se att lagen är något som begränsar socialsekreterare i deras handlingsutrymme, beroende på organisation och arbetsplatsens förhållningssätt.

Trots att empirin visar att socialsekreterare nästan enbart ser tvångsvård som något negativt fann vi även att vissa kunde se det som något positivt, där vissa socialsekreterare menade att det kunde vara positivt, exempelvis i fall då ungdomarna vill ha hjälp men inte riktigt orkar ta tag i det själva. Att då kunna gå in och hjälpa dem ansågs vara väldigt bra, att det finns som ett stöd från samhällets sida.

... jag tycker att det är någonting väldigt bra att det finns och att möjligheten finns, man ska naturligtvis vara restriktiv när man använder det, men jag tycker att det är väldigt bra att man har möjligheten[...] (Catrin 2010-04-19)

Utifrån vår empiri fann vi att socialsekreterare ser tvångsvård som ett skydd för den unge och för samhället, att kunna hjälpa den unge att få den vård som de är i behov av och på det sättet ge dem möjlighet till en positiv utveckling.

Både genom våra intervjupersoner och också vårt urval av tidigare forskning kan vi se en likhet med det som Ponnert (2007) fann i sin studie gällande socialsekreterares syn på tvångsvård. Vår empiri stämmer bra överens med vad forskning inom området också kommit fram till, att tvångsvård enligt LVU är något som helst undviks, men i fall där det inte finns något annat alternativ ses det som en nödvändighet och den sista åtgärd som tas till. Tyvärr tycks det vara så att socialsekreterare ibland inte har något annat val än att placera utanför det egna hemmet. Alla socialsekreterare är väl medvetna om att det inte är bra för ungdomen och att alla har en dålig syn på det hela, de anser att oftast blir det inte bättre för de ungdomar som behandlas på institutioner.

Att kunna fortsätta arbeta med familjen efter LVU

För att få till ett gott samarbete med den unge och dennes familj och för att på bästa sätt hålla kvar vid detta samarbete efter socialsekreterare gått in med ett LVU, anser intervjupersonerna att det är viktigt att hela tiden prata och diskutera med hela familjen. Det är viktigt att få fram hur den unge ser på situationen den hamnat i. Något som lyfts fram av samtliga intervjupersoner är vikten av ett gott samarbete med familjen, vilket de ser som a och o för ett fortsatt arbete och för att vården för den unge ska bli så bra som möjligt.

Claezon (2004) fann i sin studie att det var viktigt att få föräldrarna delaktiga i ingripandets alla stadier och menar att det är förutsättningen för att arbetet ska ge något resultat. Det är viktigt att socialsekreterare är förhandlingsvilliga, då det kan vara svårt för dem att komma överens med föräldrar om passande tillvägagångssätt och insatser. Villkoret för att man ska få till en positiv förändring är att socialtjänsten ser familjerna som sina samarbetspartners och inspirerar samt använder sig av familjernas styrka.

Billquist (1999) skriver i sin text att i utredningsprocessen har socialarbetaren och klienten olika positioner. Socialarbetaren styr samtalet genom sin position. Det är hon som ställer frågorna och avgör vad som ska talas om, även om stort utrymme kan lämnas till klienten. Billquist tar även upp att man i utredningsärenden förhandlar om hur arbetet skall gå till för att klienten skall få hjälp på bästa sätt. Socialarbetaren och klienten bär båda med sig sin föreställning om hur detta ska gå till.

Alla intervjupersoner menar att det tar tid att bygga upp en relation för att kunna bedriva ett bra behandlingsarbete för en ungdom. En av socialsekreterarna uppgav att då det sökt på 2 § i LVU lagstiftningen, alltså de så kallade miljöfallen, kan det påverka samarbetet de haft med föräldrarna innan LVU: et togs.

... det är ju tvånget, du har ju tagit ett beslut över huvudet på familjen och då har man ju, om man nu tar på tvån så har man ju dömt ut föräldrarna i deras syn och sagt du är en dålig förälder. Sen ska jag arbeta med dem och säga att nu ska du göra såhär och såhär, det går inte riktigt ihop. (Johanna 2010-04-27)

Socialsekreterarna ansåg att det tyvärr finns en del föräldrar som inte är delaktiga på något sätt och som därför är väldigt svåra att få med sig på tåget. De är överens om att man ska motivera föräldrarna in i det längsta, men att det till slut finns en gräns.

Kåhl (1995) skriver i sin text om motivationsarbete, motivationssamtal är något som det har pratats mycket om inom det sociala arbetet, där själva motivationsarbetet blivit en del av arbetet som socialarbetaren använder som metodik. Det kan bland annat handla om att socialarbetare använder sig av detta då exempelvis familjer tydligt inte är intresserade, när någon tydligt sagt nej till de behov som socialarbetare anser vara de bästa för personen ifråga, eller såsom övertalning och kontroll. Ett motivationsarbete kan även utvecklas på fler sätt och då exempelvis till ett mer stödjande arbete eller mot frigörandeprocesser. Dessutom tar hon också upp att den konversation som är betydelsefull i samtal med klienter upphör då motivationen kommer utifrån socialarbetarens roll, som den som besitter makten (ibid.).

Som vi presenterat i avsnittet om tidigare forskning har även Claezon (2004) tagit upp detta i sin studie där hon anser att det förekommer tillfällen där det är komplicerat att samarbeta med föräldrarna och när det inte alls fungerar, där föräldrarna kanske inte alls önskar ett samarbete tillsammans. Vissa familjer väljer även att inte medverka alls med sina barn och utesluter sig ifrån socialtjänsten.

För att kunna få till ett bra samarbete med familjerna anser våra intervjupersoner att det är viktigt att de som socialsekreterare berättar hur de tänker och hur de ser på situationen. De anser att familjen måste arbeta mycket själva för förändring och på det sättet bidra till att hemsituationen blir bättre. Socialtjänsten försöker arbeta med föräldrarnas syn på det hela, då det ofta är så att de inte ser sin egen del i det hela. Det är en stor del av föräldrarna som lägger allting på den unge och därmed ifrånsäger sig själva ansvaret för det som händer. I vissa fall förnekar familjen den situation som de hamnat i och vill inte inse att de behöver förändras för

att läget skall bli bättre. Ett gott samarbete kan då enligt socialsekreterarna bli svårt att få till. Likaså i situationer där socialsekreterarna möter föräldrar som inte förstår och inte är bekymrade eller oroliga över sina barn och över att de befinner sig i en riskmiljö, kan också vara situationer där det är svårt för socialsekreterare att arbeta med familjen och få till ett samarbete, detta är något som socialsekreterarna uppfattar som ett dilemma.

Svensson, Johansson och Laanemets (2008) skriver om makt och menar att då socialarbetaren och klienten är överrens är makten osynlig, eller i alla fall mindre tydlig. När parterna däremot har olika åsikter kring situationen blir både makten och motståndet mer tydligt. Detta kan kopplas samman med det våra intervjupersoner sa om att det var betydligt svårare att arbeta med familjer som var av en helt annan åsikt än vad de som socialsekreterare var.

... att föräldrarna inte ser sin del, att de har möjligheten att påverka. Vissa väljer att helt utesluta sig från rollen som förälder, därmed leder det till mindre delaktighet och det blir samtidigt svårt att kunna ha ett bra samarbete med familjerna... (Rosita 2010-04-14)

Att föräldrar bortser från sin betydelse i det hela var något som socialsekreterarna uttryckte som ett dilemma.

... man tar ju över föräldrarnas ansvar på ett sätt och det kan ju vara svårt att få föräldrarna att få tillbaka det sen, det är ju ett dilemma. (Emma 2010-04-21)

På liknande sätt fann Claezon (2004) i sin studie, när det handlar om att få till en bra arbetsallians med familjerna socialsekreterare möter, så är det ibland långt ifrån självfallet att föräldrar, socialsekreterare och ungdomarna själva ser och bedömer problemet och behovet på samma sätt. Föräldrarna visar ofta en önskan om att den unges beteende ska bli till det bättre, medan den unge i konflikt med familjen påstår att dessa inte är insatta i den unges behov och inte kan se det som denne önskar sig. Socialsekreterares roll i möten med de berörda är att ta emot olika syn på problemet och sedan göra en egen bedömning. Följande formars bedömningen tydligt av egna värderingar samt av organisationens regelverk och möjligheter (Claezon 2004).

Claezon (2004) menar vidare att partnerskap och delaktighet helt enkelt bygger på en närvaro mellan anhöriga och socialsekreteraren. Det ses som önskvärt att det finns en relation som är pålitlig, därmed menar man att chansen också finns att stå emot besvärligheter, som exempelvis ett ingripande i en ung människas liv kan medföra. Det är utan tvekan att socialsekreterare som ser de styrkor de anhöriga bär på och potentialer som finns, för bort

skuldkänslor av misslyckande föräldraskap och därmed leder till att det skapas en god bas för ett skapande samarbete för den unges bästa (Claezon 2004).

Friis (2003) skriver i sin avhandling att en ansökan om vård enligt LVU är en typisk situation där utredare och föräldrar är av olika uppfattningar om den unges vårdbehov och hur detta behov skall tillgodoses.

Socialsekreterarna i våra intervjuer anser att familjerna ofta har goda funderingar och bra lösningar, det är därför viktigt att lyssna och ta del av vad de har att säga. Det är föräldrarna som de ska arbeta med för att en förändring ska bli till och är de delaktiga från början så är det lättare att fortsätta arbeta med familjen även efter ett LVU. Saker som att försöka hitta gemensamma utgångspunkter, alltså att hitta ett gemensamt projekt att arbeta utefter är det många av socialsekreterarna som anser är bra för att få till ett gott samarbete efter LVU. Socialsekreterarna uttrycker att det är väldigt viktigt att visa föräldrarna och den unge vad som krävs av dem i den här situationen.

... de har ju ett bekymmer över att vi har ett LVU och det kan kanske vara ett gemensamt bekymmer, vad behöver vi se för att vi ska lämna dem ifred och låta processen fortsätta för att LVU:et skulle kunna upphöra, vad är det som krävs[...]
(Helena 2010-04-27).

Claezon (2004) tar upp att delaktighet och samarbete kan ses som en gemensam önskan och vilja både från föräldrar som från socialtjänstens sida. Arbetsalliansen mellan socialsekreterare och familjer kan också framställas som ett produktivt möte med fördel för alla inblandade partner och inte minst för den unge. Det ses även som viktigt att skapa ett förtroende socialsekreterare och familjen emellan, såsom att kunna lyssna på familjernas förslag och lösningar. Det påpekas att det är viktigt att ha med föräldrarna i hela processens gång, för att det är mycket betydelsefullt för den unges skull, såsom att bli informerade om vad som händer och så vidare. I studien framgick det att de anhöriga ansåg det viktigt att deras uppfattning och behov lyftes fram. Ett gott samarbete mellan socialsekreteraren och anhöriga var något som ansågs vara av stor betydelse (Claezon 2004).

Både i tidigare forskning och i vår empiri framgår det att samarbete med familjerna är en viktig del för socialsekreterare. Detta är väsentligt för att den unge skall få en god vård och utveckling och för att kunna fortsätta arbeta med familjen på ett bra sätt även då den unge är under tvång. Därmed kan vi se att vad våra socialsekreterare uttrycker stämmer bra överens med vad tidigare forskning inom områden kommit fram till.

Enligt Johansson (2007) har gräsrotsbyråkrater stor handlingsfrihet i sitt arbete. Utifrån detta kan slutsatsen dras att socialsekreterarna väljer vilka metoder de ska använda sig av i mötet med klienter, även hur mycket de ska motivera familjer till ett gott samarbete efter LVU.

LVU som hävstång till andra insatser

Utifrån våra intervjuer kan vi se att socialsekreterare så långt det går arbetar med föräldrarna och den unge för att de ska samtycka till insatser på frivillig väg. Det är dock inte alltid familjen samtycker till insatser. I dessa fall ställer socialsekreterarna ibland ett ultimatum. Detta för att skapa en förändring i den unges liv, men även för att ”slippa” ansöka om LVU.

Ett fåtal socialsekreterare uppger att LVU kan motivera klienter till andra insatser, där en uttryckte sig på detta sätt:

... i vissa ärenden höjer ju det de berördas motivation så oerhört när det blir LVU, för då har man en fiende, då har man något ganska konkret att jobba med... (Rosita 2010-04-14)

Som vi presenterat i tidigare forskning tar Östberg (2010) i sin studie upp tvångsvård och menar att det ibland kan vara svårt att veta om föräldrar och unga accepterar den insats som socialsekreteraren ger förslag om för att de upplevs som meningsfulla, eller om de gör det av rädsla för att socialtjänsten annars skall ingripa med tvång. Några av fall- beskrivningarna i studien menar Östberg peka på att socialarbetare använder möjligheten till tvång för att få igenom frivilliga insatser.

Friis (2003) menar att oenigheter mellan utredare och föräldrar ibland leder till att den vård som utredaren anser behövlig inte kan ges på frivillig väg. Den behövligen vården måste därför genomföras med tvång.

Utifrån våra intervjuer kan vi se att socialsekreterare ibland använder LVU som hävstång till andra insatser på frivillig väg. Socialsekreterare vill helt inte komma till ett LVU och försöker därför på olika sätt motivera familjen till att samtycka till frivilliga insatser. När detta inte fungerar ställs ett ultimatum; ska insatsen beredas på frivillig väg eller med tvång?

Socialarbetarna har enligt Johansson (2007) både ett stort handlingsutrymme och makt. Det leder till att de därför kan avgöra vilken insats han/hon ska använda sig av. Det hela gör att socialarbetaren arbete är svårt då de är ensamma i kontakten med klienterna och själva får ta på sig klientens eventuella motvilja. Socialsekreterares makt och handlingsutrymme gör att de

kan övertala föräldrarna och den unge att samtycka till insatser, trots att familjen kanske egentligen inte anser att de är i behov av insatser från socialtjänstens sida.

Sammanfattning av resultat och analys

Vi har genom vår analys fått svar på de frågeställningar vi ställde oss i början av uppsatsen. Det vi har kommit fram till är att det finns många olika faktorer som bidrar och leder fram till att socialsekreterare lämnar förslag om LVU.

Inledningsvis ställde vi oss frågan vad det är som leder fram till att socialsekreterare kommer fram till förslag enligt LVU. Socialsekreterares frihet och ansvar beror till stor del på hur de hanterar det utrymme som ges. I vår analys har vi kommit fram till att socialsekreterares handlingsutrymme och därigenom makt, gör att de till viss del kan tolka lagarna utifrån sig själva och sin syn på vad klienten har för behov. Lag och erfarenhet var sådant de flesta socialsekreterare uppgav att de i bygger sin bedömning på då de kommer fram till förslag om LVU. Lagen kan från socialsekreterarnas sida uppfattas som ett dilemma, då de menar att den ger utrymme till egna tolkningar. Många socialsekreterare väntade med att ansöka om LVU tills de trodde att det skulle gå igenom i förvaltningsrätten. Flera socialsekreterare uppgav att de i LVU utredningar la mer fokus på det negativa och riskfaktorer än i SoL utredningar, detta med anledning av att ansökan om LVU annars kanske inte skulle gå igenom i förvaltningsrätten.

Socialsekreterarna för ständiga diskussioner med kollegor och arbetsledning och de påverkar till viss del beslutet. Kollegorna uppges vara till stor hjälp och stöd, då det är av stor betydelse att ha någon att resonera med kring ärendena. Genom vår analys har vi sett att alla faktorer vi beskrivit har betydelse för socialsekreterare i deras bedömning, dock påverkar vissa mer än andra. Den unge och dennes föräldrar har betydelse för beslutet, då det för socialsekreterarna är viktigt att ha en god relation till den unge och föräldrarna för att ha möjlighet att fortsätta arbeta med familjen även efter ett LVU. Här kan det ibland uppstå dilemman om föräldrarna inte ser sitt ansvar eller har en helt annan åsikt än vad socialsekreteraren har. Ibland använder socialsekreterare LVU som en hävstång till insatser på frivillig väg. Det gemensamma för alla socialsekreterare är att de ser LVU som ett nödvändigt ont och en sista utväg. LVU övervägs inte förrän insatser på frivillig vägs provats och inte gett något resultat. Socialsekreterare ville helst inte komma till ett LVU då de är tveksamma till om det verkligen är det bästa för den unge, vilket socialsekreterarna nämner som ett dilemma.

Det visar sig i vår analys att socialsekreterare upplever många känslor inför ett övervägande om LVU, vissa är positiva, exempelvis då den unge vill ha hjälp men inte orkar på egen hand och ett omhändertagande på det sättet hjälper den unge till förändring. Dock är de flesta känslor negativa och tvångsvård är något socialsekreterare drar sig för. Socialsekreterarna har mycket kunskap om ungdomarna och vill göra det som är bäst för dem. Det kan ibland vara en svår uppgift då det är vanligt att den unge och dennes familj inte är intresserade av att samarbeta med socialtjänsten.

Vår analys visar att det krävs en hel del av socialsekreterare för att komma fram till ett LVU. Som vi tidigare skrivit har socialsekreteraren relativt fritt handlingsutrymme, exempelvis hur de tolkar lagen, på vilket sätt de ska arbeta med familjer, hur mycket tid som ska läggas till det, samt hur de bygger upp sitt arbete utifrån organisationens ramar och regler. Trots socialsekreterares handlingsutrymme är förslag enligt LVU inget de kommer fram till utan att ha underlag för det. Genomgående i analysen är att empirin och tidigare forskning inom området stämmer väl överens med varandra, därmed är det mycket som styrker att det vi kommit fram till är allmängiltigt.

Slutdiskussion

Genom våra intervjuer har vi fått ett väldigt omfångsrikt material med många intressanta synvinklar, vi har tyvärr inte haft möjlighet att presentera allt material. Vi kommer här att presentera en del av vår information ur olika infallsvinklar.

I analysen av vårt material har vi kommit fram till att socialsekreterare anser att övervägande om LVU är en komplex situation och tvångsvård är något som de helst vill undvika, detta med anledning att de anser att det är ett väldigt stort ingrepp i den unges och familjens liv. Vi ställer oss här frågan om det kanske ibland går för långt innan socialsekreterare överväger vård enligt LVU. Vi ställer oss även undrande till om det läggs alltför stor vikt vid att förslaget skall gå igenom i förvaltningsrätten och att socialsekreterare på grund av oro att ansökan skall avslås väntar in i det sista med att ansöka. Att vänta in i det sista leder ofta till ett omedelbart omhändertagande som blir mer dramatisk för den unge och dennes familj. Att vänta så pass länge, är inte det enbart hålla familjen på halster tills något dramatiskt händer? Självklart anser vi att det är bra att socialsekreterare provar på frivillig väg först, men vi ställer oss frågande till att det går så pass långt som till ett omedelbart omhändertagande. Vi

undrar vad det beror på att de väntar så pass länge med att ansöka om LVU. Är det på grund av osäkerhet från socialsekreterarnas sida, osäkerhet gällande den unges behov och vad som är det bästa att göra? Eller är de rädda att ungdomarna kommer tillbaka till dem och att socialsocialsekreterarna då återigen är ansvariga för dem? Vad gör de nu med den unge? Vi anser att detta är en komplex fråga att besvara. Förmodligen påverkas socialsekreterarna av det handlingsutrymme som de upplever att de har, eller inte har. Många gånger kanske de inte riktigt vet hur de ska hantera det utrymme som ges.

När socialsekreterare ger förslag om LVU har vi kommit fram till att de till stor del utgår från lagen, det är för dem viktigt att kriterierna för ett tvångsomhändertagande är uppfyllda. Dock har vi funnit att socialsekreterarnas meningar till viss del skiljer sig åt vad gäller lagen och dess utrymme till tolkning. Enligt oss är det dock mycket upp till var och en att göra det bästa möjliga utifrån den frihet som lagarna och reglerna faktiskt ger.

Utifrån vår analys kan vi se att socialsekreterare använder sig av erfarenhet då de överväger LVU, vilket enligt oss är oundvikligt, vare sig det är medvetet eller omedvetet. Som Nordlander (2006) skriver tror även vi att det kan ligga en fara i att använda sig av tidigare erfarenheter i arbetet, detta pga. av att en specifik erfarenhet används som allmängiltig, vilket enligt oss kan göra bedömningen felaktig och godtycklig. Ett och samma ärende kan då leda till helt olika insatser, beroende på vem som gör bedömningen.

Vår analys visar att socialsekreterarna anser att den unge och dennes föräldrar har betydelse i bedömningen, de försöker göra familjen delaktiga så långt det går, genom att lyssna på dem och ta hänsyn till deras åsikter. De anser att delaktigheten är viktigt för att kunna ha ett bra samarbete och inte minst för att kunna fortsätta arbeta med familjen efter LVU. Socialsekreterarna uttrycker det som ett dilemma då familjen inte önskar ett samarbete och väljer att inte vara delaktiga.

Utifrån vår empiri har vi fått uppfattningen att socialsekreterare ser tvångsvård som ett skydd för den unge och för samhället, att kunna hjälpa den unge att få den vård som denne är i behov av och på det sättet ge möjlighet till en positiv utveckling. En fråga vi här ställer oss är om tvångsvård verkligen hjälper de här ungdomarna. Alla socialsekreterare är väl medvetna om att det inte är bra för ungdomen och har en övervägande negativ syn på vård enligt LVU. Då alla är av samma uppfattning gällande detta, så representerar det säkerligen en syn som de flesta socialsekreterare, oavsett kommun och socialtjänst anser gällande tvångsvård. Vi har

kommit fram till att den negativa syn socialsekreterare har kring tvångsvård beror på att de anser att det oftast inte blir bättre för ungdomar som behandlas på institution.

De socialsekreterare vi mött har alla sagt att de i första hand strävar efter att få den unge att samtycka till insatser på frivillig väg, då de helst inte vill komma till ett tvångsomhändertagande. Vi har fått uppfattningen att LVU ibland används för att motivera klienten till att acceptera frivilliga insatser. Vi ställer oss frågan om frivilligheten verkligen är frivillig. Vi förstår att socialsekreteraren gör det för klientens och familjens bästa, men kan det då kallas samtycke?

Vi har genom analysen kommit fram till att kollegor har en stor påverkan på varandras arbete när det handlar om LVU. Vi anser att hade de inte haft diskussion kollegor emellan hade det säkerligen blivit ett mer betungande arbete, samt en mer godtycklig bedömning.

I början av uppsatsen ställde vi frågan vilka dilemman socialsekreterare ställs inför vid förslag om LVU. Vi har kommit fram till att lagstiftningen för socialsekreterare uppfattas som ett dilemma, då den anses vara luddig och ger utrymme för egna tolkningar. Ett annat dilemma är att placera ungdomar utanför det egna hemmet, då LVU- vården i sig ses som ett dilemma. De uttrycker en tveksamhet till om vården som ges är till det bättre i jämförelse med den situation ungdomarna befinner sig i. Sist men inte minst tar de upp att samarbetet med familjen kan vara ett dilemma vid tillfällen då familjen väljer att inte vara delaktiga.

Socialsekreterare har enligt oss ett arbete där de får stå ut med mycket. Vi förstår att socialsekreterare ställs inför många dilemman i sitt arbete, speciellt kanske i de ärenden där det handlar om tvångsvård, där socialsekreterares makt och ansvar visar sig in sin yttersta form. Vi har insett att det är ett arbete där det är mycket känslor och överväganden inblandade. Vi blev till viss del förvånade över den syn socialsekreterare har på LVU, på det sättet att de verkligen ser det som ett nödvändigt ont och en sista utväg. Det som också förvånade oss var att de väntar så pass länge innan de ansöker om LVU.

För att återgå till vår problemformulering anser vi att LVU är, och alltid kommer att vara ett komplext område med mycket överväganden, i och med att det handlar om människor och deras integritet och självbestämmanderätt. Det är inte konstigt att socialsekreterare känner oro och osäkerhet inför överväganden om LVU, då det är ett stort ingrepp i den unges och familjens liv. Det är för oss uppenbart att socialsekreterare gör allt som står i deras makt för att få det att fungera i den unges liv utan att använda tvång.

Referenslista

Andersson, G. & Swärd, H. (2008) ”Etiska reflektioner”. I Anna Meeuwisse, Hans Swärd, Rosmari Eliasson-Lappalainen & Katarina Jacobsson, (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Andersson, G. & Lundström, T. (2004) ”Socialarbetare om massmedier”. *Nordisk socialt arbeid*, 24 (1): 2-1

Andreassen, T. (2003) *Institutionsbehandling av ungdomar*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.

Aspers, P. (2007) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.

Billquist, L. (1999) *Rummet, mötet och ritualerna*. Göteborg: Kompendiet AB

Claezon, I.(1987) *Bättre beslut. En studie av socialsekreterarnas handläggning av omhändertagande av barn*. Umeå: Institution för socialt arbete, Umeå

Claezon, I. (2004) *Tvångsomhändertagande. Ur tonåringar, anhörigas och socialsekreterares perspektiv*. Smedjebacken: Mareld.

Friis, E. (2003) *Sociala utredningar om barn*. Lund: Studentlitteratur

Halvorsen, K. (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Hollander, A. (2006) ”Juridik och Socialt arbete” I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson & Hans Swärd (red.) *Socialt arbete en grundbok. En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur

Johansson, R. (2007) *Vid byråkratins gränser. Om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar i klientrelaterat arbete*. Lund: Arkiv

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kåhl, I. (1995) *Socialarbetarkåren – den lindansande professionen*. Lund: Bokbox Förlag.

Leppänen, V. (2006) ”Känslor i arbete med människor”. I Harry Petersson, Vesa Leppänen, Sandra Jönsson & Joakim Tranquist, (red.): *Villkor i arbete med människor: en antologi om human servicearbete*. Arbetsliv i omvandling 2006:4. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

May, T. (2005) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Nordlander, L. (2006) *Mellan kunskap och handling – om socialsekreterares kunskapsanvändning i utredningsarbetet*. Umeå: Print och media.

Nordström, C. & Thunved, A. (2010) *Nya sociallagarna – med kommentarer, lagar och förordningar som de lyder den 1 januari 2009*. Vällingby: Nordstedts juridik.

Ponnert, L. (2007) *Mellan klient och rättssystem. Tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv*. Lund: Lunds universitet, Socialhögskolan.

SOSFS 1997:15. *Allmänna råd. Tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser av vård av unga*. (elektronisk) PDF format tillgänglig:
http://www.socialstyrelsen.se/sosfs/1997-15/Documents/1997_15.pdf (2010-05-12)

Sunesson, S. (1981) *När man inte lyckas – hinder, vanmakt och oförmåga i socialt arbete*. Stockholm: Stockholms socialförvaltning.

Svensson, K, Johnsson, E & Laanemets, L. (2008) *Handlingsutrymme – utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur.

Swärd, H & Starrin, B. (2006) ”Etik för socialt arbete”. I Anna Meeuwisse, Sune Sunesson & Hans Swärd, (red.): *Socialt arbete, en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.

Östberg, F. (2010) *Bedömningar och beslut. Från anmälan till insats i den sociala barnvården*. Stockholm: Universitetsservice AB.

Hej!

Vi är två studerande från socionomprogrammet vid Lunds universitet som går vår sjätte termin och nu ska skriva vår C-uppsats. Vi har Claes Levin, lektor vid Socialhögskolan i Lund, som vår handledare. Som uppsatsämne har vi valt att undersöka kring vad som talar för och emot mot LVU och vilka faktorer som väger tungt och mindre tungt inför ett beslut om LVU, utifrån socialsekreterarnas uppfattning. Vår tanke är att intervjua ett flertal socialsekreterare som arbetar med barnavårdsutredningar och som någon gång kommit fram till ett LVU beslut. Vi har intresse av att komma i kontakt med socialsekreterare som har olika lång erfarenhet av utredningar med ett LVU beslut.

Intervjun kommer att ta c:a 60 minuter. Vi spelar in intervjun för att kunna återge vad som sagt korrekt och för att vi ska lära oss att analysera inspelat intervjumaterial. Medverkan i intervjun är frivillig och vi kommer att anonymisera allt. Vi kommer gärna till er arbetsplats för att genomföra intervjuerna och vi erbjuder er friheten att själva ge förslag på tider som skulle passa. När vår C-uppsats är examinerad kommer intervjumaterialet att raderas.

Vi ser fram emot fortsatt kontakt, tack på förhand.

Med vänliga hälsningar

Sofia Ekblom xxxx-xxxxx

Rebecka Werngren xxxx-xxxxx

Handledare Claes Levin xxx-xxxxx

Intervjuguide 2010-04-08

Personlig bakgrund

Utbildning, socionom? Vilket år tog du examen?

Hur lång erfarenhet har du av arbete med unga? Vilken?

Hur länge har du arbetat på denna arbetsplats?

Vad är dina arbetsuppgifter? Yrkestitel?

Hur lång erfarenhet har du av utredningar av unga?

Din syn, som socialsekreterarnas på LVU?

Vill du berätta hur du ser på tvångsvård av unga?

(Nödvändigt ont? Negativt? Positivt? Straff? Behandling? Förhållande frivillighet resp. tvång? Samtyckets betydelse?)

Hur kommer du fram till ett förslag om ett LVU beslut kring en ungdom?

Vilken typ av ärende/fall leder ofta till ett förslag enligt LVU

Vilka typer av fall anser du är de mest komplicerade och svåra att bedöma?

Anser du att det är svårt eller lätt att tvångsomhänderta ungdomar idag?

Vad bygger du som socialsekreterare din bedömning på när LVU kan vara aktuellt? (lagstiftning, erfarenhet, kollegors råd, arbetsledares vägledning, uttalade riktlinjer av något slag, vetenskaplig kunskap, annat?)

Vad har du för kunskaper inom området LVU/tvångsplacering?

(forskning, kompetensutveckling, böcker, tidsskrifter, erfarenhet)

Har dina tidigare erfarenheter/kunskaper inom området hjälpt dig/varit till nytta i ditt beslut om LVU?

Vilka faktorer väger du för eller emot inför ett förslag om tvångsvård

Frågar du någon om råd inför överväganden om beslut om vård enligt LVU?

(Chef, kollegor, team. Tog du hjälp av något/någon, egna värderingar, erfarenhet, kollegor, forskning inom området?)

Den unges/föräldrarnas delaktighet i ett beslut om tvångsvård/LVU beslut

Hur ser den unges och föräldrarnas delaktighet ut i ett förslag kring ett LVU beslut?

Hur väger du samman information och värderingar från den unge själv?

Hur påverkas du i ditt arbete att ha den unge och dennes föräldrar som motparter (om de nu är det)?

Vilka dilemman ställs socialsekreterare inför vid beslut enligt LVU?

Upplever du att du ställs inför några dilemman inför beslut om LVU? I så fall vad? (resurser, ekonomi, kollegor, ungdomen och hans/hennes familj, arbetsplatsens inställningar)

Upplever du att lagen (LVU) i sig kan vara ett dilemma? På vilket sätt?

Är det något du vill tillägga, reflektioner eller tankar du skulle vilja ta upp?